

Aura Kotkavirta

Kuvataiteen maisterin kirjallinen opinnäyte

Taideyliopiston kuvataideakatemia

Taidegrafiikan opetusalue

Palautuspäivämäärä: 5.6.2024

Taiteellisen työn ohjaajat: Aura Hakuri ja Markus Konttinen

Kirjallisen työn ohjaaja: Melina Voipio

Tarkastajat: Saara Hacklin ja Riikka Niemelä

Yhteystiedot: aura.kotkavirta@gmail.com

TIIVISTELMÄ

Kuvataiteen maisterin opinnäytteeni koostuu kahdesta taiteellisesta osasta ja tästä kirjallisesta osasta. Ensimmäinen taiteellinen osa oli nimeltään *Jäljitystä/Tracking* 2019. Se muodostui viidestä polymeerigravyyri-tekniikalla toteutetusta valokuvapohjaisesta vedoksesta, yhdestä pigmenttivedoksesta ja videosta. Teos oli esillä Kuvan Kevät -ryhmänäyttelyssä 10.10.–8.11.2020 Exhibition Laboratoryssä Helsingissä. Ensimmäinen taiteellinen osa liittyi luonnonvaraisiin eläimiin, jotka olivat jääneet auton alle ja menehtyneet. Teos sai alkunsa tunnereaktiosta, jonka kuolleiden eläinten näkeminen minussa herätti.

Toinen taiteellinen osa oli nimeltään *A Lick Of Paint* 2021. Kokonaisuus piti sisällään 54 monotypiavedosta sekä videon ja yhden kolmiulotteisen objektin. Teoskokonaisuus oli esillä 19.2.–7.3.2021 Project Room -galleriassa Helsingissä. Sitä tehdessäni työskentelin yhteistyössä kolmen lemmikkikoiran kanssa. Teos oli jonkinlainen leikkimielinen tutkimustyö, jota tehdessäni pohdin tekijyyden merkitystä ja tallensin koirien tekemiä jälkiä.

Tässä kirjallisessa opinnäytteessä kerron työskentelystäni kummankin näyttelyn valmistumisen ajoilta. Käyn prosessia läpi ideoinnista aina töiden näytteille asettamiseen asti. Kirjallinen osa sisältää myös kuvalliset dokumentaatiot kummastakin näyttelystä. Teksti sisältää taiteellisten osien kuvailemisen lisäksi havaintoja omasta elämästäni, johon eläimet ovat aina liittyneet. Pääosan koko opinnäytetyössä ovat saaneet koirat, joiden seurasta minulla on paljon kokemusta, ja jotka osallistuivat konkreettisesti toisen taiteellisen osan tekemiseen. Peilaan tekstissä ajatuksiani koirien kanssa elämisestä erityisesti Tiina Raevaaran kirjoitukseen teoksessa *Minä, koira ja ihmiskunta* (2022).

Taiteellisen opinnäytteeni ohjaajina toimivat Aura Hakuri ja Markus Konttinen. Työn tarkastajina toimivat Saara Hacklin ja Riikka Niemelä. Kirjallisen opinnäytteeni ohjaajana toimi Melina Voipio.

TEOSTIEDOT

Jäljitystä/Tracking 2019.

Kuvan kevät, Exhibition Laboratory 10.1.-8.11.2020

1. Polymeerigravyyrivedokset 2019, 5 kpl à 30 × 50 cm
2. Video 2019, 4 min 10 sek, editointi: Maria Valkeavuolle
3. Pigmenttivedos 2020, 10 × 15 cm

A Lick of Paint 2021.

Project Room 12.3.-7.3.2021

1. Monotypiavedokset 2021, 54 kpl à 43 × 43 cm
2. Video 2021, 4 min 43 sek, editointi: Maria Valkeavuolle

SISÄLLYS

- 1 Johdanto, 5**
- 2 Eläinten merkityksestä, 9**
- 3 Taiteellisen opinnäytteen ensimmäinen osa
*Jäljitystä/Tracking 2019. Ryhmänäyttely.
Kuvan Kevät, Exhibition Laboratory 2020, 12***
  - 3.1 Työn taustaa, 13
  - 3.2 Kettu, 15
  - 3.3 Merkitsemistä kukilla, 16
  - 3.4 Merkitsemistä kivillä, 22
  - 3.5 *Jäljitystä/Tracking* Kuvan Keväessä 2020, 27
  - 3.6 Kuvat *Jäljitystä/Tracking*. Exhibition Laboratory 2020, 28
  - 3.7 Työskentelystä ja teoksesta, 34
- 4 Kohti toista näyttelyä, 36**
  - 4.1 Yhteiselo, 37
  - 4.2 Mila, 40
- 5 Taiteellisen opinnäytteen toinen osa
A Lick of Paint Yksityisnäyttely.
Project Room, 2021, 42**
  - 5.1 Työn taustaa, 43
  - 5.2 Monotypiaa syötävällä värillä, 44
  - 5.3 Työryhmästä ja vedostamisesta, 45
  - 5.4 Video, 50
  - 5.5 Toimintamaalausta, 54
  - 5.6 *A Lick of Paint* Project Room -galleriassa 2021, 56
  - 5.7 Kuvia näyttelystä, 57
  - 5.8 Yhteistyöstä eläinten kanssa, 62
  - 5.9 Epäröintiä, 65
- 6 Lopuksi, 67**
  - Lähteet, 70

1

JOHDANTO

Eläimet ja elämä niiden rinnalla on kiinnostanut minua niin kauan kuin kykenen muistamaan. Olen myös huomannut, että ihmisen suhde muihin lajeihin on noussut viime aikoina keskustelunaiheeksi entistä näkyvämmiin. Eläimiin liittyvä tutkimus etenee vauhdilla ja tieto syö pohjaa vanhoilta uskomuksilta, joiden mukaan eläimen älykyys, tunnemaailma ja kyky tuntea kipua olisivat ihmiseen verrattuna vajavaisia.

Kuvataide ei ole irrallaan muusta maailmasta ja ajankohtaiset aiheet näkyvät myös taiteilijoiden töissä. Luonto on ollut osallisena taiteessa aina, mutta ehkä sen merkitys tänä päivänä teosten ideoissa ja myös materiaalivalinnoissa on korostunut uudella tavalla. Suhde muihin eläinlajeihin, kasveihin ja ylipäänsä ympäröivään luontoon näkyy kuvataiteessa. Ehkä meneillään oleva luontokato on pakottanut kuvataiteilijat katsomaan tarkemmin ympärilleen. Havaintoihini vaikuttaa varmasti myös se, että luontoon liittyvät aiheet herättävät usein mielenkiintoni ja seuraan melko tiiviisti erityisesti eläimiin liittyvää tekemistä taidekentällä. Huomioni kiinnittyy erityisesti teoksiin, jotka liittyvät ihmisen ja muiden lajien yhteiselo.

Aloitettuani opinnot Kuvataideakatemiassa, löysin itseni melko varhaisessa vaiheessa kursseilta ja luennoilta, jotka liittyivät jollakin tavalla ihmisen luontosuhteeseen. Posthumanismi tuntui nousevan esiin jokaisen luennoitsijan esityksessä. Huomion kääntyminen pois ihmisestä tuntui virkistävältä ja kiinnostavalta. En ole vapaa vaikutteista ja tiedostan tämän vaikuttaneen myös omaan ajatteluuni ja taiteelliseen työskentelyyni. Vaikka posthumanistiseen ajatteluun liittyvä opetus tuntui kiinnostavalta, teki se kaikesta tavallaan vaikeampaa. Oma tapani työskennellä alkoi tuntua vanhentuneelta ja monella tapaa epäkiinnostavalta. En tarkoita tällä sitä, että olisin ainakaan tietoisesti vertaillut omaa tekemistäni muihin, tai kokenut painetta ottaa töilläni kantaa mihinkään. Huomasin kuitenkin, että se, mikä oli aikaisemmin tuntunut kuvan tekemisen arvoiselta, ei enää tuntunut riittävältä. Kesti kuitenkin melko kauan, ennen kuin esiin tulleet asiat alkoivat näkyä omissa töissäni mielestäni luontevalla tavalla. Luontevaksi

miellän sellaisen, joka tuntuu sisäsyntyiseltä, enkä tarkkaile sitä ulkopuolelta. Kuvataiteen maisterin opinnäytteeni taiteelliset osat olivat tekniikoiltaan erilaiset, mutta ne liikkuivat saman aihepiirin ympärillä. Kumpikin teoskokonaisuus liittyi toislaajisiin, joita yleisesti kutsutaan eläimiksi.

Ensimmäinen taiteellinen osa *Jäljitystä/Tracking 2019* oli esillä Kuvan Kevät -ryhmänäyttelyssä vuonna 2020. Merkitsin siinä paikkoja, joissa luonnonvarainen eläin oli jäänyt auton alle ja menehtynyt. Nämä merkitsemäni paikat tallensin valokuviin. Työn taustalla oli tunnereaktio, jonka liikenteessä kuolleiden luonnonvaraisten eläinten näkeminen minussa herätti. Näen työni sarjana hieman kömpelöitä, mutta inhimillisiä yrityksiä lähestyä kunnioittavalla tavalla toista.

Taiteellisen opinnäytteeni toisessa osassa *A Lick of Paint 2021* työskentelin yhdessä kolmen lemmikkikoiran kanssa. Yhteistyö koirien kanssa tuntui jo suunnitteluvaiheessa kutkuttavalta. Ajatus siitä, että mahdollisesti uskottavalta nykytaiteelta näyttävä teoskokonaisuus paljastuukin suurelta osin koirien tekemäksi, tuntui jännittävältä ja sopivasti humoristiselta.

Huomasin, että työssäni ei ole järkeä, vaan se kumpuaa jostakin aivan muusta. Jostakin sellaisesta, minkä kanssa ymmärrän olleeni tekemisissä tai mitä ymmärrän kokeneeni lapsena, jolloin ajattelen toimintaa ohjanneen ennemminkin kokeminen ja tunne, kuin järki.

Tässä kirjallisessa opinnäytteessä kerron näistä kahdesta teoskokonaisuudesta sanallisesti ja kuvallisen dokumentaation avulla. Kirjoitan melko päiväkirjamaisesti kokemuksista, jotka liittyvät eläinten kanssa elämiseen. Ajattelen, että ilman näitä kokemuksia en olisi tarttunut teosten aiheisiin, ja siksi koen tärkeäksi avata niitä tässä kirjallisessa osassa. Kerron myös havainnoistani, joita olen tehnyt ihmisten ja eläinten yhteiseloon liittyen yleisemmin. Peilaan ajatuksiani mm. Tiina Raevaaran tekstiin kirjassa *Minä, koira ja ihmiskunta*. Pohdin eläinten mukaan ottamista taiteelliseen

toimintaan käyttäen yhtenä esimerkkinä toimittaja Jonni Roosin Ylen Kulttuuricocktailiin vuonna 2016 kirjoittamaa artikkelia, *Kun karhu maalaa, onko se taidetta?*

Aihepiiri herättää minussa monenlaisia ajatuksia laajemminkin, kuin mikä liittyy suoraan opinnäytteeni taiteellisiin osiin. Ihmisen vallankäyttö suhteessa muihin lajeihin mietityttää minua jatkuvasti. Näitä kahta teosta tehdessäni pyrin jollain tavalla tasavertaisuuteen eläinten kanssa.

Kummastakin näyttelystä on jo jonkin verran aikaa, mutta opinnäytteen kirjallista osaa kirjoittaessani koin oivaltavani itselleni merkityksellisiä tasoja niin teoksiini, kuin valitsemaani teemaankin liittyen. Jotakin aiheen kiehtovuudesta itselleni kertonee, että tällä hetkellä työstän näyttelyä, jonka voi nähdä eräänlaisena jatko-osana näille kahdelle kokonaisuudelle. Tuntuu hedelmälliseltä palata muutaman vuoden takaisiin ajatuksiin ja työskentelyn eri vaiheisiin.

2

ELÄINTEN MERKITYKSESTÄ

Minulla oli lapsena useita lemmikkieläimiä. Niihin liittyi monenlaisia asioita: omistamisen halua, fanaattisuutta, hoivaamista ja välinpitämättömyyttä, josta on seurannut pohjattoman huonoa omaatuntoa. Katteettomat lupaukset eläinten itsenäisestä hoidosta menivät vanhemmilleni läpi helposti. Pidin lemmikkieläinten jatkuvaa läsnäoloa itsestäänselvyytenä. Niiden määrä ei ollut valtava, mutta se oli moniin ystäviin verrattuna suuri. Minulle oli jostain syystä tärkeää laskea eläinten lukumäärä ja myös kertoa se kavereilleni säännöllisesti. Otin laskennassa mukaan jokaisen akvaariokalan ja kotilon. Minulla oli gerbiilejä, joiden lisääntyminen lähti totaalisesti käsistä. Muutama yksilö muuttui parissa vuodessa kokonaiseksi yhdyskunnaksi. Vanhempani saivat minut lopulta ymmärtämään, että niille oli syytä etsiä osaavimmat kodit. Gerbiilien ja akvaariokalojen lisäksi minulla oli kaneja, vesikilpikonnia ja koira. Ulkoilutin lisäksi naapurissa asuvaa koira ja viikonloput kuluivat usein hevostallilla. Vanhempieni erottua lemmikkejä asusteli kahdessa kodissa. Äitini allergian vuoksi kissat olivat jääneet haaveeksi, mutta onnekseni isäni uudella puolisoilla oli kissoja. Kahdessa kodissa asuminen lisäsi vanhempieni hoitovastuuta lemmikeistäni, koska olin säännöllisesti poissa kummankin luota.

En muista, että eläinten olemisen tapa tai minun tapani olla niiden seurassa olisi mietityttänyt minua. En tiedä ajatteliniko koskaan kilpikonnien tai tuliliskojen alkuperää tai niiden lajityypillistä käyttäytymistä. Lemmikit ostettiin eläinkaupasta, jonne asian jäljet päättyivät. Otin selvää eläinten ruokinnasta ja yritin järjestää elinolosuhteet mahdollisimman suotuisiksi. Osaamiseni perustui kuitenkin eläinkaupasta saatuihin neuvoihin ja Eläinmaailma-nimiseen lehteen. Yritin pitää eläimistä hyvää huolta, mutta jälkeinpäin ajateltuna, olisin voinut tehdä enemmänkin. Marssi-järjestys oli selvä: lemmikit oli hankittu minua varten ja ne mukautuivat elämäni. Ratsastaessani en muista kyseenalaistaneeni asetelmaa, jossa istun tuhatkiloisen pakoeläimen selässä. Luonnonvaraiset eläimet jätin onneksi rauhaan. Ne olivat jossain kaukana ja saavuttamattomissa. En muista koskaan miettineeni koiran tai gerbiilien yhteyttä niihin.

Näin aikuisena lemmikkieläinten suoranainen keräily tuntuu vieraalta. Asia harmittaa ja hävettääkin hieman. On vaikea hahmottaa mistä keräilyssä oikeastaan oli kyse, mutta pystyn edelleen tavoittamaan joitain siihen liittyviä ajatuksia. Olin sosiaalinen lapsi ja minulla oli paljon läheisiä ystäviä. Jostakin syystä minulla oli kova näyttämisen tarve ja halusin näyttäytyä muille lapsille kovapintaisena ja pelottomana tyyppinä, joka kiipesi korkeimpaan puuhun ja sukelsi järvessä pisimmän matkan. Tilanteet, joihin hakeuduin siksi, että halusin vaikuttaa pelottomalta, hirvittivät usein itseänikin. Huomion saaminen oli tärkeää, mutta muistan myös oikeasti nauttineeni vaaran tunnusta ja jännityksestä. Luulen, että lemmikkieläinten haaliminen liittyi aitoon kiinnostukseen, mutta myös näyttämisen tarpeeseen. Halusin jotain sellaista, josta muut lapset haaveilivat. Sosiaalisen elämänmenon vastapainoksi vietin aikaa eläinten kanssa ja haahuilin yksin lähimetsiköissä ja läheisellä rannalla. Silloin ei tarvinnut esittää mitään.

Tällä hetkellä perheeseeni kuuluu puolison lisäksi kaksi koira. Koirien seura on minulle tärkeää ja vietän mielelläni pitkiäkin aikoja ilman muita ihmisiä. Luulen, että on parasta hakeutua sopivissa määrin sekä ihmisten, että eläinten seuraan. Yksin olemisesta minulla ei ole juurikaan kokemusta.

3

**TAITEELLISEN OPINNÄYTTEEN
ENSIMMÄINEN OSA**

JÄLJITYSTÄ/TRACKING 2019.

RYHMÄNÄYTTELY. KUVAN KEVÄT,
EXHIBITION LABORATORY 2020

3.1 Työn taustaa

Olin vuosien tauon jälkeen hankkinut auton, jolla ajoin lähes päivittäin. Nautin suunnattomasti oman auton mahdollistamasta liikkumisen vapaudesta ja myös itse ajamisesta. Olin hyvä perustelemaan auton käyttöä itselleni ja ajoin sillä matkat, jotka olisin voinut hyvin taittaa julkisilla tai polkupyörällä. Pakokaasut, melusaaste ja mahdolliset vaaratilanteet aiheuttivat kuitenkin jatkuvaa huonoa omaatuntoa.

Teiden varsilla näkyvien kuolleiden eläinten määrä näyttäytyi minulle suuremmassa mittakaavassa kuin aikaisemmin. En tiedä aloinko kiinnittää eläimiin enemmän huomiota ajaessani itse, vai oliko niiden määrä oudosti lisääntynyt. Ohi ajaminen tuntui ristiriitaiselta. Joku toinen makasi tiellä elottomana ja minä jatkoin matkaani vauhtia hidastamatta.

Työn alkusysäys tapahtui syksyllä ajaessani moottoritietä pitkin kohti Tamperetta. Tien reunoille oli rakennettu betoniset laidat, joiden oletin liittyvän autoilijoiden turvallisuuteen. Laidat olivat koituneet lukuisten supikoirien kohtaloksi: eläimet olivat ajautuneet kourujen reunustamalle tielle ja luultavasti poukkoilleet edestakaisin löytämättä ulospääsyä. Turvallisemmaksi muutetusta tieosuudesta oli tullut ränni, joka vilisi moneen kertaan yliajettuja, lähes tunnistamattomaksi jauhavuneita ruumiita. Supikoirat ovat syksyllä hitaimmillaan, koska ne pyrkivät syömään mahdollisimman paljon kasvattaakseen rasvakerrosta talven varalle. Moottoritielle kuolleilla eläimillä oli kai siksi erityisen huonot mahdollisuudet välttää karu kohtalonsa. Näky moottoritiellä alkoi elää mielessäni ja aloin pelätä mahdollisia yliajoja aina kun nousin auton kyytiin.

Kuuluin Facebookissa ryhmään, johon laitettiin katoamisilmoituksia ja näköhavaintoja kadonneista lemmikkieläimistä. Joissakin ilmoituksissa kerrottiin havainnosta liittyen kuolleena nähtyyn eläimeen. Yleensä eläin oli joutunut auton yliajamaksi ja ilmoituksen tekijä kertoi näköhavainnostaan, vaikka hänellä ei ollutkaan ollut mahdollisuutta pysähtyä. Ilmoitukset keräsivät alleen kommentteja, joissa

vaadittiin varmistusta kuolleen eläimen lajista. Mikäli havainto varmistui lemmikkieläimeksi, alkoi ilmoituksen alle ilmestyä omistajalle tarkoitettuja surunvalitteluja. Kommenteissa oli myös suoraan kuolleelle eläimelle osoitettuja myötätuntoisia kirjoituksia ja erilaisia kuvia, kuten sydämiä, enkeleitä ja sateenkaarisilloilla käveleviä eläimiä. Viesteissä toistui suuttumus siitä, että eläin oli jätetty törmäyksen jälkeen tielle ilman varmuutta sen menehtymisestä. Myös omistajan etsimistä peräänkuulutettiin. Mikäli tiellä nähty eläin osoittautuikin luonnonvaraiseksi eläimeksi, kuten supikoiraksi tai ketuksi, loppui kommentointi yleensä nopeasti ja osasta kirjoituksia oli luettavissa selvää helpottuneisuutta. Auton alle jäänyt eläin vaikutti olevan arvokas vain silloin, kun se liittyi toisen ihmisen elämään. Tielle liiskaantunut eläin ohitetaan kuin roska silloin kun siitä ei ole ihmiselle hyötyä.

Toisaalta Facebookissa jaettu informaatio luonnonvaraisen eläimen kuolemasta ei tavoittaisi ketään erityisesti. Saattaisin myös itse kirjoittaa samalla tavalla, mikäli löytäisin kuolleen lemmikkieläimen ajotieltä. Suhtautuminen luonnonvaraisiin eläimiin oli kuitenkin hyvin erilaista ja se oli mielestäni kiinnostavaa. Mietin yhteisöön kuulumisen merkitystä, enkä voinut olla vertaamatta eläimen kuolemaan johtanutta tapahtumaa tilanteeseen, jossa onnettomuuteen on joutunut ihminen. Liikenne pysähtyisi ja paikalle saapuisi pelastushenkilöstö. Oman lajitoverin eteen tehtäisi kaikki voitava.

Jouni Teittinen kirjoittaa artikkelissa *Mikä ihmiselle kuuluu: Humanismi, kysymys eläimestä ja kärsivien piiri (2014)* kärsimyksen tunnustamisesta ja sen liittymisestä kysymykseen yhteisöstä ja yhteisyydestä. ”Jos eläin ei ole yksi meistä, jos se ei ole kukaan, kuinka voimme todella ottaa osaa sen kärsimykseen?” (2014.167). Yhteisön ulkopuolelle jäämistä voisi tietysti pohtia laajemminkin, mutta palaan tiellä kuolleisiin eläimiin, jotka tuntuivat olevan suremisen arvoisia silloin, kun niiden elämä liittyy ihmisten yhteisöön. En ole varma, voiko eläinten kohdalla puhua yhteisöön kuulumisesta. Kun mietin omia koiriani, näen niiden olevan minun kauttani osa yhteisöä, mutta kuitenkin aina tietyllä tavalla ulkokehällä. Teittinen kirjoittaa kuinka filosofi Jacques Derridan (1930–2004) mukaan

tärkeimpiä eläintä ihmisestä erottavia rajoituksia on juutalais-kristillisessä perinteessä vakaumus siitä, ettei eläimen tappaminen voi olla murha ja kuinka eläin kuuluu oletusarvoisesti tapettavien joukkoon. (2014.166).

3.2 Kettu

Kesällä 2019 kirjoitin työpäiväkirjaani näin:

Hiekkatien laidassa makaa kuollut ketunpoikanen. Sen turkki ei ole vielä punaruskea, vaan enemmänkin kellertävä tai kullanvärinen. Avaan auton ikkunan ja ohitan ketun hitaasti. Näkemästäni päätelen kuoleman tulleen nopeasti. Harkitsen pysähtymistä, mutta jatkan matkaani. Pian kadun päätöstäni olla pysähtymättä, mutta en käännä takaisin. Takaisintulomatalla ajan toista reittiä.

Kuvailemani tilanne tapahtui helteisenä päivänä, ollessani matkalla kesämökille. Ketun näkeminen sai minut tuntemaan syyllisyyttä, vaikka en ollut ajanut sen päälle. Sen kuolema oli kuitenkin ihmisen toimien seurausta ja syyllinen olisin yhtä hyvin voinut olla minä. Katsoin parhaaksi ajaa autoni pois mahdollisimman nopeasti, koska sellaisella oli aiheutettu jo tarpeeksi vahinkoa. Päivän kauneus ja ajomatkan päässä odottava kesämökki lisäsivät syyllisyydentunnetta.

Kuolleen ketunpoikasen näkeminen jäi vaivaamaan minua. Mietin pitkään erilaisia skenaarioita liittyen omaan toimintaani tilanteessa. En olisi voinut estää ketun kuolemaa, mutta mietin hetkeä, jolloin havaitsin sen tiellä. Olisiko sittenkin pitänyt pysähtyä? Mitä olisin tehnyt, jos olisin pysähtynyt? Olisinko varmistanut ketun hengettömyyden, vaikka sen pystyi toteamaan yhdellä vilkaisulla? Olisinko siirtänyt ketun tien laitaan tai ehkä haudannut sen?

Ketun kärsimys oli ohi, koska se oli jo kuollut. Kuoleman jälkeiset asiat vaikuttavat ainoastaan niihin, jotka jäävät elämään tilanteen kanssa. Ajattelin, että tien varteen jäänyt ruumis tarjoaisi hyvää ravintoa variksille ja naakoille, joita liikkui alueella suurina parvina.

Onnistuin vakuuttamaan itseni siitä, että toimin tilanteessa kaikkien kannalta parhaalla tavalla. Paikka, jossa kettu kuoli, oli kahden pellon välissä, pitkällä ja suoralla hiekkatiellä. Tieltä on kauniit näkymät moneen suuntaan ja olin aikaisemmin ajanut reittiä mielelläni. Aloin kuitenkin vältellä sitä, enkä ole ajanut tiellä tapahtuneen jälkeen.

3.3 Merkitsemistä kukilla

Mietin, millaista olisi merkitä paikkoja, joissa oli tapahtunut eläimen kuolemaan johtanut onnettomuus. Ajatus houkutti minua koko ajan enemmän ja aloin tuntea tarvetta pysähtyä aina, kun näin auton yliajamaksi joutuneen eläimen. Mieleeni juolahti ajatus siitä, että eläimet ansaitsisivat jonkinlaisen muistomerkin. Toisaalta mietin, ketä varten näitä merkintöjä tekisin, ja millaisia ne olisivat?

Aluksi leikittelin erilaisilla ideoilla, enkä pitänyt niiden toteutumisista kovin todennäköisenä, tai välttämättä edes oleellisena asiana. Suunnittelin merkitsemistä ainoastaan omaksi ilokseni. Olin samoihin aikoihin ikävän tietoinen siitä, että minun oli aloitettava opinnäytteeni tekeminen, mikäli halusin pysyä aikataulussa. Minulla oli työhön liittyen joitakin ideoita, mutta ne tuntuivat jotenkin vakavilta ja latteilta, enkä saanut itseäni motivoitua niiden eteenpäin työstämiseen. Huomasin, että järkeen perustuva tai pyrkivä lähestymistapa ei innostanut minua, vaan kaipasin jotain sellaista, jonka lopullisesta muodosta en ollut ollenkaan varma, mutta jonka tekeminen vaikutti leikiltä. Annoin itselleni periksi ja aloin toteuttaa ideaani, joka tuntui yhtä aikaa lapselliselta ja innostavalta. Jälkeenpäin ajatellen merkinnöistä alkoikin muotoutua ensimmäinen osa opinnäytetyötäni kuin varkain – miltei salaa itseltäni. Ehkä torjuin ajatusta aluksi siksi, että aikuisen näkökulmasta sellainen olisi lapsen kaltaista toimintaa. Lapsellista ja vailla järkeä. Voisiko aikuinen tehdä sellaista? Ajatus oli samaan aikaan kiusallinen ja kiinnostava. Ehkä juuri mahdollisuus tuntea ja toimia juuri kuten lapsi voisi, alkoi vetää minua toteuttamaan ajatusta.

En saa vieläkään täysin kiinni siitä, miksi eläinten kuolinpaikkojen merkitseminen tuntui niin houkuttelevalta. Ehkä halusin ymmärtää näkemääni ja jollain oudolla tavalla kuvittelin toimintani vievän minua lähemmäs tapahtumia onnettomuuden taustalla. Autoilijoiden kylmäkiskoinen toiminta hämmästytti, mutta tärkeämpää minulle oli kuitenkin saada omalle käytökselleni jonkinlainen selitys. Tuntui käsittämättömältä, että pystyin ohittamaan kuolleet eläimet niin helposti. Ajattelin eläinrakkauteni olevan näennäistä ja tunsin itseni tekopyhäksi. Ajattelin, että merkkejä jättämällä todistaisin ainakin itselleni, ettei eläimen kuolema ollut minulle merkityksetöntä, vaikka tiesinkin, että sillä ei olisi merkitystä eläinten näkökulmasta.

Aloin käydä kirjastossa etsimässä tietoa ihmisten suorittamista hautausrituaaleista. Toivoin löytäväni vähäeleisen, mutta arvokkaan tavan merkitä paikkoja. Kristillisen hautajaisperinteen tapaan käyttää muistokimppuja ja hautakiviä tuntui vähän turhankin ilmiselvältä, mutta silti loogiselta vaihtoehdolta. Sekä toivoin että pelkäsin lopputuloksen olevan hieman kitsch.

En kierrellyt etsimässä paikkoja, joissa eläin oli joutunut yliajatuksi, vaan ne tulivat vastaan, kun olin matkalla johonkin tiedossa olevaan kohteeseen. Välillä tiellä oli eläimen ruumis, välillä näin pelkkiä verijälkiä. Moottoritielle pysähtyminen on vaarallista, joten siitä ajatuksesta luovuin jo työskentelyn alkuvaiheessa. Moni paikka, johon olisin halunnut pysähtyä, sijaitsi kuitenkin juuri moottoritiellä tai kapeareunaisella maantiellä, jollaisille oli vaikea pysähtyä. Palasinkin usein ruuhka-ajan jälkeen tai myöhään illalla, jolloin alueella oli helpompi liikkua. Onnettomuuspaikat valikoituivat useimmiten sillä perusteella, oliko pysähtyminen mahdollista ja millainen aikataulu minulla oli. Kun sitten välillä jouduin ajamaan kuolleen eläimen ohi pysähtymättä, tuntui kuin olisin laittanut eläimet tärkeysjärjestykseen, vaikka järjellä ajateltuna valinnalla oli merkitystä vain itselleni.

Aloitin työskentelyn keväällä, jolloin teiden varsilla kasvoi lähinnä leskenlehtiä. Vietin kesän maaseudulla, jossa pientareen kukat saavat kasvaa rauhassa. Säilytin autossani tarvittavaa välineistöä:

kameraa, saksia ja astiaa, jonka pohjalla oli vettä. Aloin tehdä pieniä kukka-asetelmia, jotka kokosin kulloinkin valitsemani paikan pientareen kasveista. Kasvien kerääminen oli kuin aarteensyntää. Kuolleen eläimen löytäminen oli aina surullista, mutta kukka-asetelmien tekeminen suorastaan lohdullista. Käytin asetelmien lähtökohtana kuvia ihmisten haudoille tai arkun päälle tehdyistä muistokimpuista. En jäljitellyt tarkasti mitään tiettyä mallia, vaan rakensin saatavilla olevasta valikoimasta erilaisia väriyhdistelmiä ja muotoja. Liikutuin itsekin huomattessani, että kimput näyttivät miniatyyriversioilta ihmisten hautakimpuista.

Kimppujen tekeminen osoittautui mieluisaksi työvaiheeksi. Moni kasvilaji, jonka olin aikaisemmin mieltänyt pelkäksi rikkaruohoiksi, muuttui nyt arvokkaaksi materiaaliksi. Vaatimattoman näköinen korsi saattoi olla olennainen osa kokonaisuutta. Aluksi tein kukka-asetelmat onnettomuuspaikoilla, mutta melko pian työskentely tien vieressä alkoi tuntua vaaralliselta. Huomasin myös, että ohi ajavien ihmisten uteliaat katseet alkoivat ärsyttää minua. Päädyin keräämään kasvit vesiastiaan ja työstämään asetelmat matkani päätepisteessä, useimmiten kotona tai kesämökillä. Työ sujui paremmin, kun se tapahtui hiljaisuudessa ja siihen oli tarpeeksi aikaa. Kuljetin valmiit kimput takaisin onnettomuuspaikoille. Mikäli paikalla oli aikaisemmin ollut eläimen ruumis, oli se yleensä siinä vaiheessa kadonnut. Laskin kimpun maahan ja dokumentoin sen ottamalla kuvia digikameralla. Halusin, että kimpun lisäksi kuviin tallentui myös maan pinta, eli paikka, jossa onnettomuus oli tapahtunut. Osa paikoista sijaitsi hiekkatiellä, osa asfaltilla. Pintojen ja kasvien erilaisuus toi kuviin hyvää vaihtelua. Laskiessani kimppuja maahan, mietin mahdollisen löytäjän reaktiota, vaikka en ollut ajatellut asiaa etukäteen. Kimpun laskeminen tuntui eleenä juhlalliselta ja korostamisen arvoiselta. Aloin suunnitella teoksen toista osaa, jossa merkin asettaminen maahan olisi keskiössä.

Loppukesästä minulla oli tarpeeksi kuvamateriaalia. Myös pientareiden kukkaloisto alkoi hiipua ja samalla lopetin sopivien paikkojen etsimisen. Kimppuja oli alun perin yksitoista, mutta valitsin niistä lopulliseen kokonaisuuteen viisi. Aloin työstää kuvista polymeeri-

gravyyria. Kyseessä on syväpainotekniikka, jossa kuva valotetaan teollisesti valmistetulle, valoherkälle painolaatalle, ja vedostetaan sen jälkeen prässin avulla painopaperille. Päädyin työstämään kuvat grafiikaksi, koska kuvien värikylläisyys tuntui levottomalta ja sai asetelman tuntumaan liian romanttiselta. Halusin korostaa kimpun muotoa, enkä nähnyt kukkien värejä niin tärkeinä. Monokromaattisuus myös etäännytti kuvia realistisuudesta ja teki niistä vähemmän dokumentaariset. Niistä tuli tyyliiltään rauhallisemmat ja yhtenäisemmät. Toivoin myös, että kuvat nähtäisi sarjana, eikä mikään niistä korostuisi muihin nähden. Lopulliset polymeerigravyyrivedokset olivat kooltaan 57 × 45 cm.

Yksi kuvista kuitenkin poikkesi muiden tyylistä. Siinä näkyi kimpun lisäksi käteni ja patkä tien laidalla ollutta metalliaitaa. Päätin ottaa kuvan mukaan kokonaisuuteen, mutta jättää sen muista poiketen värilliseksi. Ajattelin antavani kuvan avulla katsojalle vihjeen siitä, miltä muutkin kuvat olivat alun perin näyttäneet. Toivoin katsojan pääsevän sen avulla lähemmäs näkymiä, joita olin itse todistanut. Tein kuvasta pigmenttivedoksen, joka oli kooltaan 10 × 15 cm.

3.4 Merkitsemistä kivillä

Sain hautakiviä valmistavalta Korelin Oy:ltä lahjoituksena ylijäämäpaloja. Kivilajit olivat tyypillisiä hautakivissä käytettyjä: punaista, harmaata ja lähes mustaa graniittia. Työstin paloista noin kämmenen kokoisia laattoja, joiden reunoista tein rosoiset, mutta keskiosat säilytin tasaisina kaiverruksia varten. Mietin pitkään mitä kaivertaisin kiviin. Päädyin lopulta ruksiin, koska se tuntui symbolina sopivan yleismaalliselta ja jotenkin ikiaikaiselta. Toisiinsa yhdistyvät viivat voi nähdä myös risteyskohtana, jossa autoilijan ja eläimen reitit kohtasivat. Tiedostin, että merkki toisi mieleen myös kristittyjen tunnusmerkin, mutta se ei liittynyt valintaani.

Vuorasin työhuoneeni lattian rullapaperilla, jonka päällä kävelin hitaasti kumartuneena piirrellen rukseja paperille paksulla tussilla. Toivoin, että ruksien koko kertoisi jotain omista mittasuhteistani. Piirsin nopeasti ja rennosti tavoitellen jälkeä, joka muistuttaisi maan pintaan kepillä tehtyä piirrosjälkeä. Leikkasin piirroksot irti paperista ja skannasin ne. Käsittelin kuvat muotoon, joka mahdollisti tarraleikkurin käytön. Työstin kuvat tarrapapereille leikatuiksi sabluunoiksi, joiden läpi hiekkapuhalsin ne kivilaattoihin. Hankin projektia varten kultaukseen tarvittavat välineet ja harjoittelin tekniikan alkeet. Käsittelin lopuksi hiekkapuhalletut kohdat 24 karaatin lehtikullalla. Ymmärtääkseni prosessi oli lähellä hautakivien kaiverrusten toteuttamista. Kaiverukset onnistuivat yllättävän hyvin, vaikka hiekkapuhallus ja kultaus olivat minulle uusia tekniikoita. Vaikutelma rentoudesta ja nopeudesta säilyi, vaikka alkuperäinen piirros vietiin monen työvaiheen läpi ja prosessi oli ajallisesti melko hidas. Nopeasti toteutettu piirrosjälki muutettuna huolelliseksi kaiverrukseksi kultauksineen loi tavoittelemani kontrastin.

Kivilaattoja oli lopulta yli kolmekymmentä. Suunnittelin aluksi jättäväni niitä teiden varsille samaan tapaan, kuin olin toiminut kukka-asetelmien kanssa. Päädyin kuitenkin viemään ne syvemmälle metsään, koska toivoin niiden jäävän valitsemiini paikkoihin pidem-

mäksi aikaa. Pelkäsin liian näkyvän sijainnin johtavan laattojen siirtelyyn tai pois keräämiseen. Oli kiehtovaa ajatella, että laatat saattaisivat jäädä niille sijoilleen määrittelemättömäksi ajaksi.

Halusin teokseen kukkien ja teiden lisäksi myös kuvaa metsästä. Paikat, joihin päädyin, eivät olleet mitenkään erityisen hienoja, vaan enemmänkin vaikeakulkuisia pöpelikköjä. Ajattelin niiden olevan mieluisia eläimille ja houkuttelevan mahdollisimman vähän ihmisiä niin kuvaushetkellä kuin tulevaisuudessakin. Toisin kuin kukka-asetelmien sijoittelussa, en etsinyt metsästä mitään kuolemaan viittaavaa. Pyrin jättämään merkkejä paikkoihin, joissa oli paljon elämää.

Käytössäni oli GoPro -kamera ja valjaat, joilla laitteen sai kiinnitettyä vartaloon. Kun löysin sopivan paikan, laskin kiven maahan ja videoin tapahtuman kameralla, jonka olin kiinnittänyt rintakehäni. Kuvasin noin kahdenkymmenen kiven maahan laskemisen, mutta päädyin käyttämään videossa vain osaa materiaalista. Kiinnitin kamerasivun välillä myös auton kylkeen ja kuvasin reittejä, jotka veivät kivien laskupaikoille.

Kuvamateriaalista työstettiin video, jonka editoinnissa minua auttoi opiskelutoverini Maria Valkeavuolle. Lopputulos oli kollaasimainen työ, jossa näkyi pätkiä eri kivien laskutilanteista. Tilanteet eivät toistuneet missään tietyssä järjestyksessä eikä niitä koskaan näytetty kokonaisuudessaan. Halusin korostaa erityisesti niitä kohtia, joissa asetin merkin maahan. Liikkuva kuva korosti mielestäni tätä elettä paremmin, kuin valokuva olisi tehnyt.

Kivessä oli materiaalina tiettyä arvokkuutta, jota lisäsi käyttämäni 24 karaatin lehtikulta ja suuri määrä käytettyjä työtunteja. Laattojen jättäminen metsään kaiken ajallisen ja rahallisen satsauksen jälkeen tuntui ristiriidassaan kiinnostavalta. Joku olisi voinut pitää tekoa haaskauksena ja juuri se houkutti minua. Kivilaatat olivat taide-esineitä, joihin tyypillinen taideyleisö ei päässyt käsiksi. Pidän kuitenkin mahdollisena, että ihminen löytäisi kivet joskus tulevaisuudessa.

3.5 Jäljitystä/Tracking Kuvan Keväessä 2020

Teos oli esillä Kuvan Kevät -ryhmänäyttelyssä 10.10.–8.11.2020 Exhibition Laboratory -galleriassa Helsingissä. Viisi polymeeri-gravyyrina toteutettua grafiikanvedosta, jokainen kooltaan 57 × 45 cm oli ripustettu yhtenäiselle seinälle melko tiiviiseen riviin. Olin käsitellyt niiden tammesta valmistetut kehyslistat kiiltävällä öljylakalla, joka on tarkoitettu puuveneiden suojaamiseen. Lakka muutti kehysten värin kullankeltaiseksi ja korosti puun syitä kauniisti. Halusin kehyksiin arvokkuutta ja toivoin epäsuoraa mielle yhtymää kiiltäväksi lakattuun arkkuun.

Grafiikanvedoksia vastapäätä, hieman lyhyemmällä seinän pätkällä oli pieni värillinen mustesuihkutuloste lehtikullalla päällystetyissä, pyöreäkulmaisissa kehyksissä. Vedossarjan ja valokuvan välissä lattialla sijaitsi näytöltä katsottava videoteos. Näytön sijoittaminen lattialle oli minulle alusta asti selvä valinta, koska liikutin kameraa matalalla myös kuvatessani metsässä. Matalalle sijoitettu näyttö oli myös pienen eläimen katsontakorkeudella.

Koska kyseessä oli suurikokoinen ryhmänäyttely, ei töiden sijoittelussa ollut ymmärrettävästi mahdollista huomioida jokaisen tekijän toiveita. Työlleni valikoitui paikka näyttelytilan toisesta kerroksesta, pitkänomaisesta ja melko kapeasta tilasta. Viereinen tekijä rajasi oman teoksensa ohuella kankaalla, jonka läpi kajasti voimakas violetti valo.

Hänen kokonaisuuteensa kuului myös ääniraita, joka kuului koko kerroksessa ja pelkäsin katsojien yhdistävän sen omaan äänettömään videooni. Pidin paikkaa aluksi liian rauhattomana, mutta ripustuksen edetessä huomasin innostuvani efektistä, jonka kangas ja violetti valo loivat tilaan. Kangas oli jonkinlaista keinokuitua, joka laskoksineen yhdistyi mielessäni hauta-arkkujen verhoiluun ja violetti väri oudolla tavalla kirkollisiin väreihin ja adressien hempeisiin pastellinsävyihin. Tilaan vuotava ääni ei lopulta häirinnyt juurikaan. Paikka oli toiveideni mukaisesti ikkunaton ja matala. Pidin tarkoituksella yleisvalaistuksen himmeänä ja korostin seinille ripustettuja töitä spottivaloilla, jotka saivat varsinkin kullatut kehykset kiiltämään herkullisesti.

3.6 Kuvat *Jäljitystä/Tracking*. Exhibition Laboratory 2020

Aura Kotkavirta *Jäljitystä/Tracking*. Polymeerigravyyri paperille.
57 × 45 cm. Exhibition Laboratory. 2020. [📷 Kotkavirta](#)

3.7 Työskentelystä ja teoksesta

Taiteellinen työskentelyni saa yleensä alkunsa pienestä havainnosta, joka liittyy ympärilläni tapahtuvaan asiaan tai ilmiöön. Havainnosta kasvaa pitkäjänteisen prosessin ja työskentelyn kautta kokonaisuus, johon yhdistän erilaisia tekniikoita. Työskentelyni on hidasta ja aika idean ja valmiin teoksen välillä usein pitkä. Opin näytetyötä aloittaessani hitauteni aiheutti enemmän paineita kuin yleensä, sillä pelkäsin, ettei kokeilemiselle jäisi lainkaan aikaa. Ajatukset idean toimivuudesta vaihtelivat jatkuvasti. Saatoin tuntea varmuutta ja olla seuraavalla hetkellä suorastaan kauhuisani. Ajattelin kuitenkin koko ajan, että idea piti tavalla tai toisella toteuttaa, muuten en olisi päässyt eteenpäin.

Tapaani työskennellä voisi kuvailla joustamattomaksi. Yksi idea alkaa elää mielessäni ilman selkeää näkymää lopputuloksesta. En välttämättä näe sitä potentiaalisena taiteena, vaan pelkkänä ajatusleikkinä. Lopulta idea valtaa kaiken tilan ja on vaikea ajatella mitään muuta.

Myös opinnäytetyöni ensimmäinen osa oli aluksi pelkkä ajatusleikki, jossa ei pitänyt olla muita osallisia. Idea muuttui kuitenkin teokseksi ja muutos toi mukanaan uusia tasoja, joita en ollut ajatellut aloittaessani työskentelyä. Jälkeenpäin näen työni jonkinlaisena performanssina, jonka olin toteuttanut jo aikaisemmin, mutta jonka dokumentaation toin näyttelytilaan yleisön nähtäväksi. Metsään sijoitetut kivet olivat olennainen osa kokonaisuutta. Pidin ajatuksesta, että teos sijaitsi samaan aikaan sekä näyttelytilassa että metsässä, maahan hautautuneena. Vaikka kukkakimput ja kivet olikin osoitettu eläimille, oli minulle alusta asti selvää, että niitä katsoisi ihminen. Asetelma konkretisoitui minulle viimeistään siinä vaiheessa, kun ripustin työni galleriatilan seinille, kauas metsästä ja eläimistä.

Olin lopulta melko tyytyväinen kokonaisuuteen ja pystyin seisomaan sen takana. Kaikki teoksen osat valmistuivat ajallaan ja tekniset ratkaisut toimivat kuten olin ne suunnitellut. Opin prosessin aikana valtavasti tavastani työskennellä. Oma joustamattomuuteni yllätti, mutta ehkä tällä kertaa hyvällä tavalla. Vaikka prosessin aikana useasti toivoin, että olisin aloittanut jonkin toisen idean työstämisen, tunsin tehneeni jotain itseni näköistä.

4

KOHTI TOISTA NÄYTTELYÄ

Työstin opinnäytteeni ensimmäisen osan kokonaan Kuvataideakatemian tiloissa. Hyödynsin erityisesti taidegrafiikan ja kuvanveiston yhteisiä tiloja. Lisäksi minulla oli oma työhuone, joka mahdollistui siinä vaiheessa, kun aloin työstää opinnäytettä. Oikeus omaan työhuoneeseen päättyi kuitenkin ensimmäisen osan jälkeen, koska yksityisiä tiloja oli rajallisesti. Vuokrasin sen jälkeen työhuoneen tutusta taiteilijayhteisöstä, joka sijaitsee lähellä kotiani. Yhteisiä maisteriseminaareja ja muutamia kursseja lukuun ottamatta työskentelin sen jälkeen vuokraamalla työhuoneella. Muutos mahdollisti sen, mistä olin haaveillut jo pitkään: koirani Pete ja Java saattoivat kulkea mukani työhuoneelle ja tulla osaksi siellä tapahtuvia rutiineja. Olin toisinaan ottanut koirat mukaan koululle, mutta se oli logistisesti hankalaa, eikä aivan koulun sääntöjen mukaista. Opinnäytteeni toisen osan aloittaminen osui ajallisesti kohtaan, jolloin tein ensimmäistä kertaa kunnollisia työpäiviä koirien seurassa.

Minun on vaikea keskittyä työskentelyyn, jos tilassa on muita ihmisiä. Koirien seurassa työskentelen kuitenkin sujuvasti, ja itse asiassa viihdyn ja keskityn työhuoneellani paremmin, kun koirat ovat mukani. Työpäivistä tulee usein pidempiä myös siksi, että minulla ei ole kiire kotiin hoitamaan koiria. Yleensä koirat loikoilevat puoliunessa lähietäisyydellä, mutta valpastuvat välittömästi, jos huomaavat minun poistuvan huoneesta tai jos käytävältä kuuluu ääniä. Koirat eivät ole huomaamattomia, mutta silti niiden läsnäolo ei häiritse keskittymistä.

4.1 Yhteiselo

Koirat ovat minulle rakkaita ystäviä ja kumppaneita. En kuitenkaan pysty hahmottamaan, mikä minä niille olen. En tietenkään ole niiden äiti, mutta huoltaja kai kuitenkin. Koirat ovat monella tapaa riippuvaisia minusta: huolehdin niiden ravinnosta, asumisesta ja terveydestä. Koirien sosiaaliset suhteet perustuvat valintoihini. Ne tapaavat enimmäkseen ystäviäni ja heidän koiriaan. Ulkona ne tervehtivät mielellään toisia koiria ja ihmisiä, mutta sekin tapahtuu minun luvallani. Työhuoneelle lähtö ja sieltä poistuminen tapahtuu minun aikataulujeni mukaan. Koirien mahdollisuudet päättää

omasta elämästään ovat melko vähäiset ja asemani jonkinlaisena laumanjohtajana tuntuu usein oudolta ja epäreilulta. Silti ajattelen koirien elävän hyvää elämää ja mikäli ne voisivat valita, saattaisivat ne elää juuri näin. Koirien seura tekee minut iloiseksi ja tiedän, että tunne on molemminpuolinen. Suhteeni koiriin mietityttää minua usein. Mietin paljon omaa valta-asemaani koiriini Peteen ja Javaan, mutta myös koirien asemaa yleisemmin maailmassa.

Tiina Raevaara kirjoittaa kirjassaan *Minä, koira ja ihmiskunta* (2022), ettei jaksanut jutella vieraiden ihmisten kanssa, mutta huomaa ottavansa kontaktia vastaan tuleviin kissoihin, hevosiin, variksiin ja sammakoihin. ”Eläinten ja ihmisten kohtaamisessa on kuitenkin jotain olennaisesti erilaista. Eläinten keskellä mieleni saa rauhan, jota se ei koskaan tunnu saavan ihmisten keskellä.” (2022.31) Myös itselleni eläinten seura mahdollistaa paljon asioita, jotka eivät toteudu omien lajitovereiden kanssa. Vuorovaikutus eläinten kanssa liittyy hetkeen, eikä siihen liity loputtomia kysymyksiä tai odotuksia. Vuorovaikutus ihmisten kanssa tuntuu usein vaativalta ja yhteys toiseen liian suoralta. Ajattelen tämän johtuvan siitä, että toinen ihminen muistuttaa itseäni ja tiedän että on mahdollista alkaa selvittää toisen ajatuksia puheen avulla. Raevaara kirjoittaa ajasta, jolloin ihmisten seura sai hänet ylikuormittuneeksi. ”Tuntui että pelkkä toisen aikuisen läsnäolo vaati minulta koko ajan jotain: toisen huomioonottamista, hänen reaktioidensa, äänensävyä, sanojensa ja kaikenlaisten piilotettujen viestiensä tulkitsemista, oman olemisensa muuttamista.” (2022.31–32)

Koirien seurassa on hyvä olla. Yritän tulkita niitä niin hyvin kuin osaan, koska toivon koirien elävän mahdollisimman hyvää elämää ja tiedän olevani avainasemassa sen toteutumisessa. Voisi kai luulla, että yritykset tulkita toista lajia edustavan olennon ajatuksia, kuormittaisivat vaikeudellaan enemmän. Näin ei kuitenkaan omalla kohdallani ole. Ajattelen tämän liittyvän puhumattomuuteen. Yhteisen puhekielen puuttuessa en yritä jatkuvasti selvittää koiran ajatuksia, sillä tiedän sen olevan mahdotonta. En tosin voi tietää, mitä toisen osapuolen mielessä tapahtuu. Voihan olla, että koira yrittää jatkuvasti selvittää minun ajatuksiani.

Rauhoitun, kun en keskustele kenenkään kanssa. Voin olla hiljaa myös toisen ihmisen seurassa, mutta mahdollisuus alkavasta keskustelusta on aina läsnä viemässä pois hetkestä, mahdollisesti menneeseen tai tulevaan. En tarkoita tällä sitä, että kokisin muiden ihmisten seuran jotenkin epämiellyttäväksi. Mahdollisuus keskusteluun on yleensä toivottavaa, mutta se myös rasittaa. Kommunikaatiossa koirien kanssa käytän puhetta, mutta enimmäkseen tulkitsemme toistemme eleitä. Myös Raevaara kertoo, kuinka kommunikointi koirien kanssa tapahtuu verbaalisuuden sijaan pitkälti kasvojen ja katseen kautta. (2022.139)

Raevaara kuvailee ihmislajia uteliaaksi, uutta tietoa ja kokemuksia janoavaksi. Hän nostaa esimerkiksi kiinnostuksemme ulkoavaruuteen; toisiin planeettoihin ja mahdollisuuteen löytää maan ulkopuolinen sivilisaatio. Kaikkein suurimmaksi kiinnostuksen kohteeksi Raevaara nostaa ihmisen itse.

Innostumme aina kun joku onnistuu esittämään ihmiskunnan uudessa valossa. Miksi me olemme tällaisia? Olemmeko oikeasti ainutlaatuisia? Millainen on ihmisyyden ydin? Näihin kysymyksiin haluamme aina uudenlaisia vastauksia. (2022.53)

Muut eläimet kiinnostavat Raevaaraa enemmän kuin hänen omat lajikumppaninsa. Itse en osaa enkä koe tarvetta vertailla omaa kiinnostustani ihmisiin ja muihin eläimiin. Tarvitsen muiden ihmisten seuraa ja kiinnostukseni muihin ihmisiin liittyy juuri toisen ajatusten ymmärtämiseen, joka mahdollistuu eri tavalla puheen avulla.

Raevaara kirjoittaa eläin- ja kasvilajien *domestikoinnin* olevan yksi ihmistä määrittävistä piirteistä. Hän kertoo koiran olevan ihmisen ensimmäinen seuralaiseläin, joka alkoi erkaantua ihmistoiminnan seurauksena sudesta yli 30 000 vuotta sitten. Suomen kielessä käytetty termi *kesyttäminen* ei kerro tarpeeksi ja Raevaara kertoo domestikaation tarkoittavan kokonaisen eliöpöpopulaation muuttamista käytökseltään, biologialtaan ja geeneiltään. (2022.31-46)

Kun rentoudun katselemalla nukkuvaa koiraani, teen ehkä jotain, mitä ihminen on tehnyt jo 30 000 vuotta. Ajatus lähes huimaa. Koira on punottu syvälle meihin ja kulttuuriimme. Ihminen on elänyt koiran kanssa paljon, paljon kauemmin kuin hän on uskonut kristinuskon, juutalaisuuden tai islamin jumalaan, osannut kirjoittaa tai viljellä maata. Koira on ensimmäinen eläinlaji, jonka kanssa ihminen ryhtyi suurimittaisesti elämään. Olisiko koira avain ihmiskunnan eläinsuhteeseen? (2022.88)

Minulle koira on toiminut eräänlaisena avaimena eläinsuhteeseeni. Kumppanuus erityisesti Mila-nimisen koiran kanssa sai minut katsomaan kaikkia eläimiä eri tavalla.

4.2 Mila

Asuin nuorena aikuisena Helsingin keskustassa, tein vuorotyötä ja matkustelin paljon. Olin vastuussa lähinnä itsestäni. Aloitettuani taideopinnot, elämä muuttui monella tapaa. Löysin puolison ja muutin omakotitaloon pois kaupungin keskustasta. Olin hoitanut säännöllisesti ystäväni koira, joka oli nimeltään Mila. Lopulta päädyimme siihen, että Mila muutti kotiimme pysyvästi. Kun aloin viettää enemmän aikaa koiran seurassa, huomasin tarkkailevani sitä uudella tavalla.

Mila oli rodultaan *staffordshirenbulterrieri*, tuttavallisemmin *staffi*. Sen ominaisuuksiin kuului ylikorostuneen lihaksikas ruumis ja vahvat leuat. Englannissa kehitetyn rodun alkuperäinen käyttötarkoitus oli koirataistelu. Historiastaan huolimatta Mila oli kiltti, mutta ihmisen harjoittama jalostustyö näkyi siinä jotenkin surullisella tavalla. Lajitovereitaan kohtaan Mila oli yleensä välinpitämätön, mutta rakasti ihmisiä. Se suorastaan liimautui ventovieraiden kylkeen ja kiipesi syliin aina kun se oli mahdollista. Milan luonne teki siitä mahtavan kumppanin. Se hurmasi kaikki ympärillään. Ystävällisyydestään huolimatta Mila oli hieman pelottavan näköinen. Se oli kuin ystävällinen hirviö, joka sai ihmisen tuntemaan itsensä erityiseksi.

Milan seurassa havahduin ensimmäistä kertaa ajatukseen, että eläimellä on oma todellisuutensa, jonka tavoittaminen on vaikeaa. Ajatus tuntui kiehtovalta, mutta samalla haikealta. Koirat olivat olleet aina osa elämääni, mutta silti aloin ajatella esimerkiksi koiran yhteyttä suteen vasta yllättävän myöhään.

Jonas Grosen Meldal kirjoittaa *Tieteen kuvalehdessä* vuonna 2021 julkaistussa artikkelissaan *Ihminen loi itselleen parhaan ystävän*, kuinka ihmisen ja koiran yhteinen taival on kestänyt jo yli 20 000 vuotta. Artikkelissa kerrotaan, kuinka valtaosa nykyään tunnetuista koiraroduista juontuu eurooppalaisesta polveutumislajista, joka on peräisin n. 7000 vuoden takaa. Huolimatta siitä, että eri koirarodut ovat hyvin erikokoisia ja -näköisiä, ne kaikki edustavat samaa *Canis lupus familiaris* -lajia. Kyse on suden toisesta alalajista, joista toinen on dingo. Susi ja koira polveutuvat samasta, jo sukupuuttoon kuolleesta susilajista. (2021)

Mila tuli mukaan rutiineja täynnä olevaan elämänvaiheeseen, joka oli varsin erilainen lapsuuteeni verrattuna. Mila sai minut katsomaan koiraa eläimenä uudella tavalla. Olin ollut jollakin tavalla vieraantunut eläimistä. Olin aikaisemmin nähnyt koiran itseni kautta, en koskaan omana itsenään, enkä varsinkaan suden jälkeläisenä. Koira oli ollut jonkinlainen itsestään selvä olento, jonka kanssa kasvoin. Kuten Raevaara kirjoittaa ”Domestikoidut eläinlajit ovat niin syvällä elämäntavassamme, ettei niiden olemassaoloa tule aina edes huomanneeksi.” (2022.47)

5

TAITEELLISEN OPINNÄYTTEEN TOINEN OSA

A LICK OF PAINT YKSITYISNÄYTTELY.
PROJECT ROOM, 2021

Näyttelytilassa oli luettavissa kirjoittamani teksti:

*Elän elämäni kahden melko eri luonteisen koiran kanssa. Toinen koirista on pidättyväinen ja suhtautuu epäilevästi lähes kaikkeen ympärillä tapahtuvaan. Toinen taas on sosiaalinen, nopea liikkeissään ja vaikuttaa olevan aina hyvällä tuulella. Syystä tai toisesta, se osoittaa kiintymystään lipomalla kielellään aina, kun siihen aukeaa tilaisuus. Koira lähestyy kielellään jokaista kokoon tai lajiin katsomatta. Koiran tarkoitusperät ovat selvästi hyvät ja siksi tapaan puuttuminen tuntuisi epäreilulta, jopa julmalta. Olen huomauttani oppinut erilaisia väistöliikkeitä välttyäkseni koiran hellydenosoituksilta. Teokseni *A Lick of Paint* on kokonaisuus, jonka olen toteuttanut yhteistyössä kolmen koiran kanssa. Maalasin myrkyttömällä, mieluisan makuisella värillä ja annoin koirien jättää omat jälkensä teoksen osiin. Työskentely tallensi jokaisen tekijän yksilöllisen tyylin ja rytmin. Näen lopputulokset eräänlaisina toimintamaalauksina.*

5.1 Työn taustaa

Teoksen idea alkoi muotoutua arkisessa tilanteessa, jossa annoin koiran viimeistellä lautasen, jolta olin syönyt puuroa ja mustikoita. Koiran kieli teki mustikan värjäämän lautasen pintaan harkitun näköisiä pyyhkäisyjä. Näky sai minut miettimään koiran tuottaman jäljen lisäksi sen motiiveja: koira oli luultavasti kiinnostunut ainoastaan lautasen tarjoamasta makuelämyksestä. Sitä tuskin kiinnosti, miltä lautanen näytti käsittelyn jälkeen. Pidin todennäköisenä, että koira motivoisi ainoastaan ravinto, mutta huomasin toivovani taustalla olevan jotain muutakin. Ajatus jonkinlaisesta leikkimielisestä tutkimustyöstä alkoi kiinnostaa minua. Mitkä seikat saisivat koiran innostumaan työstä? Voisiko sitä motivoida jollain muulla kuin ravinnolla?

Minulla on tapana antaa tyhjä jogurttipurkki koiran puhdistettavaksi ennen kuin laitan sen roskikseen. Aloin kiinnittää huomiota eroavuuksiin kahden koiran tavoissa puhdistaa purkkia. Toinen koirista eteni rauhallisesti ja systemaattisesti, toinen taas lipoi

kovalla kiireellä ja sen jäljiltä purkkiin jäi aina enemmän jogurttia. Aloin miettiä koirien jättämiä jälkiä käsialana, jota ei varmaan-kaan tarkoitettu nähtäväksi, tai varsinkaan ihmisen tulkittavaksi. Puurolautaseen ja jogurttipurkkeihin liittyvät havainnot johtivat ideaan, jossa tallentaisin ja vertailisin erilaisia kielenjälkiä.

5.2 Monotypiaa syötävällä värillä

Painetussa kuvassa on usein jotain selittämättömällä tavalla kiinnostavaa. Ehkä salaisuus piilee peilikuvaksi muuttumisessa tai painoprosessin tuomassa jäljen tasaisuudessa. Monotypia on tekniikka, jossa väri levitetään työstämättömälle painolaatalle yleensä telaa tai sivellintä käyttäen. Laatalta jälki vedostetaan paperille joko käsin hiertämällä tai prässin avulla. Lopputulos näyttäytyy peilikuvana, mutta muuten se siirtyy paperille alkuperäisen jäljen kaltaisena. Monotypiassa jokainen vedos on uniikki, koska painolaatalle ei esimerkiksi kaiverreta tai syövytetä jälkeä, joka mahdollistaisi kuvan toisintamisen.

Huomaan usein viehättyväni monotypiana toteutetusta jäljestä. En pysty täysin hahmottamaan, mikä tekee siitä erityisen. Koen jäljen näyttävän usein siltä, että paperilla ikään kuin kuuluisi näkyä paksumpi kerros väriä. Kuitenkin painoprosessin aikana väri painuu syvälle paperiin ja pinta tasoittuu. Lopputulos näyttää paksulla värillä tehdyltä maalaukselta, mutta samalla oudon litteältä ja pysähtyneeltä. Jälki näyttää olevan samaan aikaan liikkeessä ja pysähdyksissä. Ehkä tämä ominaisuus tekee monotypiasta erityisen kiinnostavan ja erottaa sen useimmista taidegrafiikan tekniikoista.

Tarkoitukseni ei ole vertailla taidegrafiikan tekniikoita keskenään tai verrata monotypiaa esimerkiksi maalaukseen. En myöskään ajattele, että kuvaamani lopputulos olisi sellainen, johon haluaisin aina erityisesti pyrkiä. Valitsin työni tekniikaksi monotypian, koska se mahdollisti monta sellaista asiaa, joita toivoin lopputulokseen. Halusin taltioda koirien tekemät jäljet muotoon, jossa ne toistuisivat mahdollisimman paljon alkuperäisen kaltaisina ja niitä olisi

helppo tarkastella ja vertailla. En myöskään kokenut tarvetta edition painamiselle. Ajatus siitä, että jokainen koiran tekemä jälki olisi uniikki, tuntui kokonaisuuden kannalta perustellulta.

Valmistin työskentelyä varten painoväriä, jonka kaikki ainesosat olivat myrkyttömiä ja syötyinä turvallisia. Valmistin *himenoria*, joka on japanilaisessa vesiväripuupiirroksessa käytettävää värin täyteainetta, keittämällä riisitärkkelysjauhoa sekoitettuna veteen. Lopputulos oli kiisselimäinen seos, johon lisäsin muita ainesosia. Hienonsin apteekista hankkimiani lääkehiilitabletteja morttelissa ja lisäsin hiilijauheen himenorin sekaan. Viimeiseksi lisäsin seokseen kananmunan keltuaista, joka teki painoväristä kauniisti levittyvää ja koirien mielestä herkullista. Etsin netistä tietoa riisitärkkelyksen ja lääkehiilen haittavaikutuksista, mutta en löytänyt mitään hälyttävää. Väri oli turvallista ja lisäksi sen määrä yhtä koiraa kohden vähäinen.

5.3 Työryhmästä ja vedostamisesta

Työ eteni toistuvalla kaavalla: maalasin painolaatan leveällä siveltimeillä kauttaaltaan mustaksi ja laskin sen lattialle koiran eteen. Koira teki laatan pintaan jälkiä poistaen väriä kielellään. Otin laatan lattialta ja vedostin sille syntyneen jäljen kostutetulle syväpainopaperille prässä käyttäen. Koiran kielenjäljet toistuivat vedoksissa paperin valkoisina.

Koiristamme vanhempi ja kooltaan suurempi on nimeltään Pete. Pete on kotoisin Kreikasta, ja päätyi noin vuoden ikäisenä koira-tarhalle paikallisen eläinsuojelijan toimesta. Pete arastelee vieraita ihmisiä. Sen käytös tuo välillä mieleen peuran tai jäniksen. Ehkä vähäiset ihmiskontaktit ja kadulla eläneeltä emolta omaksuttu elämisen malli ovat tehneet siitä varovaisen. Tuttujen ihmisten seurassa Pete kuitenkin rentoutuu. Surusilmäinen Pete tuijottelee usein ikkunasta ulos ja antaa itsestään mielteliään vaikutelman.

Pete keksi nopeasti, että laatta pysyy paikallaan, kun sen päälle astuu toisella etutassulla. Työskentely oli taukojen rytmittämää ja Pete vaihtoi usein paikkaa ja jäi seisoskelemaan laatan päälle tuijottaen ulos ikkunasta. Olin välillä huolissani värin nopeasta kuivumisesta. Toisinaan laatalle syntyi vain muutama nopea pyyhkäisy, jotka tehtyään Pete poistui paikalta. En kuitenkaan pyytänyt sitä palaamaan laatan äärelle, vaan vedostin jäljen sellaisenaan. Peten jättämät jäljet olivat pitkiä ja teräviä ja niistä jäi hajamielinen vaikutelma.

Toinen koiristamme on nimeltään Java. Se on entinen bosnialainen kotikoira, josta on pidetty ilmeisen hyvää huolta. Java on sosiaalinen ja iloinen koira, joka rakastaa kaikkea syötävää. Java istui vieressäni päätään kallistellen aina kun valmistelin painolaattaa ja väri alkoi kadota heti kun laskin laatan sen eteen. Java työsti alueen kerrallaan, keskittyi huolellisesti yhteen kohtaan ja siirtyi vasta sitten seuraavaan. Välillä laatta liikkui ympäri huonetta ja kävin hakemassa sen takaisin huonekalujen alta. Päädyin pitämään laattaa paikallaan, jotta saimme vedostuksen vietyä kunnialla loppuun. Javan tekemä jälki oli pehmeää, rönsyilevää ja maalauksellista.

Peten ja Javan lisäksi houkuttelin mukaan pienen koiran nimeltään Bambi. Ajattelin Bambin tuovan jälkien kokoon hyvää vaihtelua. Bambi suhtautui tilanteeseen aluksi epäillen, eikä kiinnostuneesta haistelusta huolimatta halunnut maistaa väriä. Päädyin kokeilemaan eri ympäristöä ja oman työhuoneeni sijasta päädyimme työskentelemään taiteilijayhteisöömme keittiöön, jossa Bambi pääsikin nopeasti vauhtiin. Aluksi se lipoi ainoastaan laatan reunoja, mutta pian se seiso laataan päällä neljällä tassullaan. Tassunjälkien ilmestyminen vedoksiin oli suunnittelematon, mutta mieluisa lisä. Bambin tassunjäljet olivat niin pieniä, että niitä oli vaikea uskoa koiran tekemiksi. Kielenjäljet olivat säntillisiä ja ne etenivät tasaisesti kuin helminauha.

Puutuin erityisesti Javan toimiin ottamalla siltä laatan pois ennen kuin se ehti poistaa siitä kaiken painovärin, enkä välittänyt siitä, että tulin näin päättäneeksi koiran puolesta, milloin teos on valmis. Mikäli olisin antanut sen työskennellä niin kauan kuin se olisi halunnut, olisi lopputulos ollut hyvin samanlainen kaikissa sen tekemissä vedoksissa.

Yhden päivän aikana syntyi noin kymmenen vedosta ja vaihdoin työparia yleensä jokaisen kerran jälkeen. Sama toistui, kunnes olimme saaneet aikaan yhteensä 54 vedosta, jotka olivat kaikki kooltaan $44,5 \times 46$ cm.

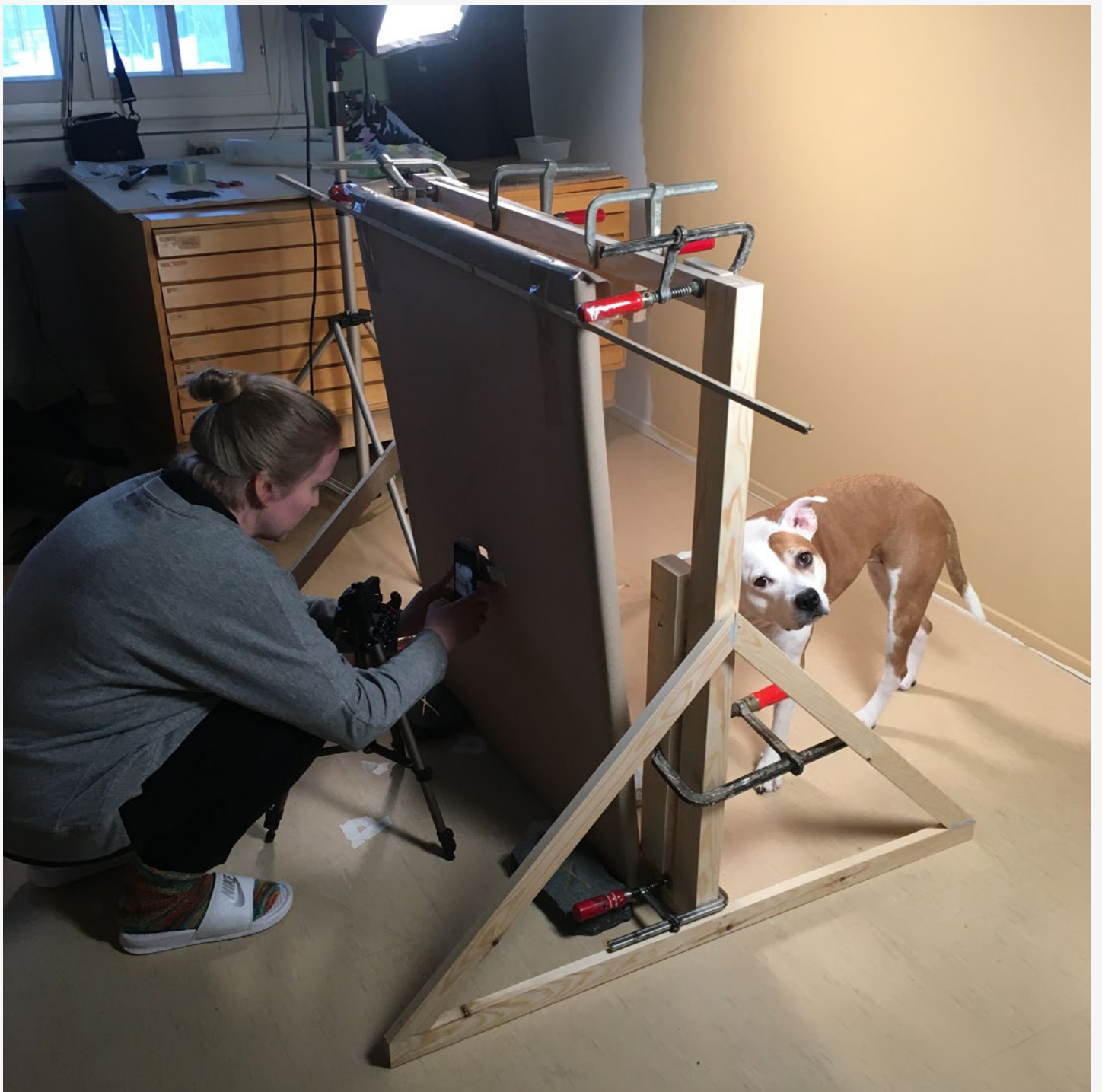
5.4 Video

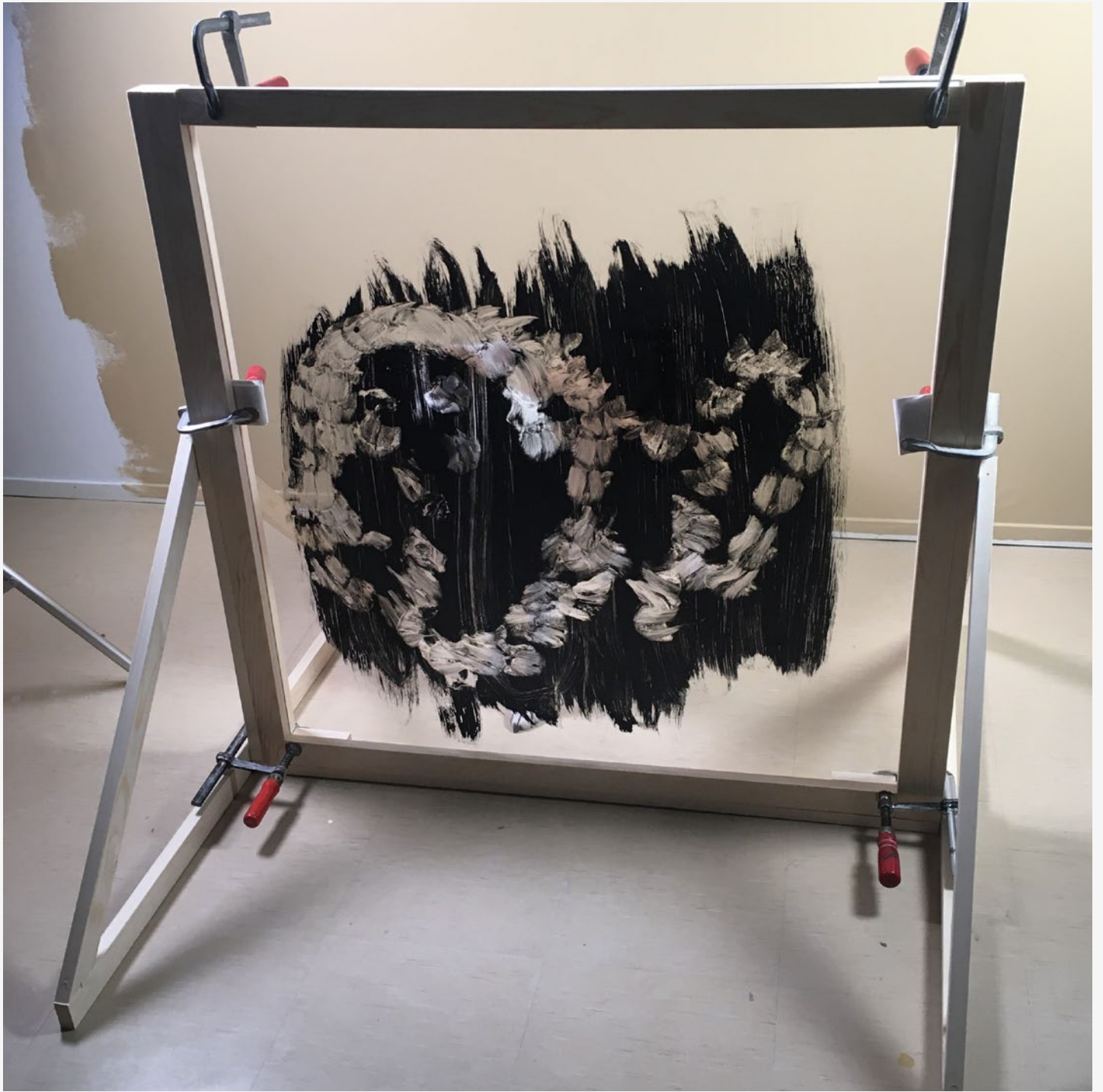
Työn edetessä huomasin toivovani, että lopullisessa kokonaisuudessa näkyisi myös tapa, jolla koirat työskentelivät. Pelkkien mustavalkoisten monotypiavedosten esittäminen galleriassa olisi ollut mielestäni kylmä ja yksipuolinen ratkaisu. Aloin suunnitella videota, joka paljastaisi katsojalle vähän enemmän siitä, mitä työhuoneella oli tapahtunut. Työskentely koirien kanssa oli kaoottisuudesta huolimatta mielekästä ja siihen liittyi paljon lämpimiä tunteita. Halusin, että kokonaisuudessa näkyisi jollain tavalla myös kuvaa koirasta, sen liikkeistä ja turkin väristä. Kuten taiteellisen opinnäytteeni ensimmäisessä osassa, päädyin lisäämään tähänkin kokonaisuuteen videomateriaalia.

Vedostamisen yhteydessä syntyneet kokemukset osoittivat, että kolmesta koirasta Java oli paras työpari videon tekemiseen. Java suhtautui syömiseen intohimoisesti ja sillä oli kärsivällisyyttä toistaa tarvittaessa samaa asiaa monta kertaa. Bambi rajautui ulos jo kokonsa puolesta ja Peten kohdalla ajattelin, että kuvaustilanne saattaisi olla sille liian stressaava. Sain kuvaukseen avuksi Maria Valkeavuolteen, joka oli vastannut myös edellisen videon editoinnista.

Halusin lisätä mustavalkoiseen kokonaisuuteen lämpöä myös värimaailman puolesta. Hankin seinämaalaa, joka sävytettiin Javan turkkiin sopivalla punaruskealla sävyllä. Maalasin sävyllä videon taustalla näkyvän seinän. Rakensin puurimasta telineen, joka piti pystyssä paksua pleksiä. Maria asettui pleksin toiselle puolelle kuvaamaan. Liikuimme aluksi Javan kanssa pleksin toisella puolella muutaman askeleen verran. Sain siten Javan huomion kiinnitettyä tapahtuvaan ja myös sen liikkeet taltioitua videoon. Java poistui hetkeksi kuvasta, ja minä maalasin näkymän umpeen käyttäen samaa väriä, jota käytin grafiikanvedoksissa. Java palasi kuvaan ja poisti maalaamani värin kielellään.

Ajattelin videon kuvaamisen olevan teknisesti yksinkertainen tapahtuma, johon olin myös valmistautunut huolella. Työn edetessä vastaan tuli kuitenkin seikkoja, joita en ollut osannut ottaa huomioon. Kirkas valaistus teki pleksistä heijastavan ja kameran kuvajainen näkyi ensimmäisissä kuvatuissa versioissa. Ratkaisin ongelman rakentamalla varjostimen kameran ja pleksin väliin. Java innostui värin syömisestä yllättävän paljon ja sen lipominen sai koko rakennelman heilumaan. Marian kanssa yhdessä kuvattu versio näytti pieneltä ruudulta katsottuna hyvältä, mutta suuressa koossa, pleksin pumppaava liike oli liian hallitseva. Tukevoitin puukehikkoa entisestään ja vaihdoin pleksin vielä paksumpaan. Kuvasin lopullisen version Javan kanssa kahdestaan, käyttäen Marian antamia teknisiä neuvoja. Hän myös editoi työn sen lopulliseen muotoon. Videon pituudeksi tuli 4 minuuttia 43 sekuntia.

5.5 Toimintamaalausta

Koirien tekemät kielenjäljet alkoivat tuottaa hauskoja mielle-yhtymiä monen taiteilijan töihin. Niiden viileä mustavalkoisuus ja graafisuus sai aikaan suorastaan tyylikkään vaikutelman. Pelkkä taiteilijan tekemä ele, kuten siveltimenveto saattaa olla tarpeeksi kiinnostava riittääkseen teoksen sisällöksi. Teoksessa *Schools and Movements: An Encyclopaedic Guide to Modern Art* (2002) Amy Dempsey kirjoittaa *informalismista*, jolla tarkoitetaan Euroopassa 1940-luvulla syntynyttä *abstraktin elemaalauksen* suuntausta. Keskiössä olivat taiteilijan tekemät spontaanit eleet. Informalismista käytetään myös nimitystä *art informel*, eli taide ilman muotoa. (2002.184).

Koirien tekemät jäljet näyttivät taiteelta, jollaista olisin voinut kuvitella näkeväni ammattimaisesti toimivassa näyttelytilassa. Aloin miettiä mikä muuttuisi, jos tekijä paljastuisi koiraksi. Mieli-kuva tilanteesta oli mielestäni hauska.

Ripustettuani vedokset vierin viereen työhuoneeni ruskeaksi maalatulle seinälle, kokonaisuus alkoi yhdistyä mielessäni amerikkalaisen kuvataiteilijan Jackson Pollockiin (1940–1956) MoMa:ssa

New Yorkissa vuosia sitten näkemääni teokseen *One: Number 31* 1950. Teos oli maalattu mustalla ja valkoisella emalimaalilla pohjalle, jonka sävy oli hyvin samanlainen kuin se, jota olin käyttänyt videoteokseni taustana. Pollockin metodia kutsutaan *toiminta-maalaukseksi*, *roiskemaalaukseksi* tai *elemaalaukseksi*. Hän edusti töillään Abstraktia ekspressionismia, tyyliuuntausta, joka syntyi Yhdysvalloissa toisen maailmansodan jälkeen. Suuntaus nähtiin uudenlaisena pyrkimyksenä irtautua muodosta ja tietynlaisesta maalauksen oikeaoppisuudesta sekä teknisen suorituksen korostamisesta. Pollock asetti suurikokoiset taulupohjansa lattialle ja valutti ja roiskutti niille juoksevaa väriä suoraan purkista. Amy Dempsey luonnehtii Pollockia ”uudenlaisen taiteilijan arkkityypiksi” ja kertoo taiteilijan kutsuneen itse maalauksiaan liikkeeksi ja energiaksi, jotka hän on tehnyt näkyväksi. (2002.190). Vaikka en sinänsä haluaisikaan suoraan verrata koirieni työskentelyä Jackson Pollockiin, niin koin työtavoissa niin ilmeistä samankaltaisuutta, että vertautuminen tuntuu luontevalta. Myös koirien tekemissä vedoksissa liike ja energia olivat tärkeässä roolissa. Ne näkyivät jälkien muodoissa ja rytmissä. Koirien yhteys materiaaliin oli suora, koska jälki syntyi syömisen kautta.

5.6 A Lick of Paint Project Room -galleriassa 2021

Teos oli esillä Project Roomissa 19.2.–7.3.2021 Helsingissä. Jaoin galleriatilan Emilia Tannerin kanssa, mutta näyttelymme olivat erilliset. Oma teokseni sijoittui gallerian etuosaan, joka oli käytännössä yksi suurehko, pitkänomainen tila. Maalasin tilan seinät samalla ruskealla maalilla, jota olin käyttänyt videoni taustasävyinä. Ripustin 54 monotypiavedosta kehystämättöminä tilan pisimmälle seinälle pienillä nauloilla, jotka lävistivät paperien yläreunat. Ne muodostivat n. 13 metriä pitkän kokonaisuuden, jossa jokaista vedosta pystyi tarkastelemaan myös läheltä.

Vedosten oikealle puolelle, lyhyemmälle seinälle sijoittui video, joka oli katsottavissa suurehkolta näytöltä. Näyttelytilan vasemmassa päässä, melko kaukana muusta kokonaisuudesta oli rakennelma, jota olin käyttänyt kuvatessani videota. Rakennelmaan kuului puiset tukirakenteet ja pleksilasi. Se päättyi mukaan näyttelyyn vasta ripustuksen loppuvaiheessa, koska kokonaisuus kaipasi mielestäni jonkin kolmiulotteisen elementin. Rakennelmasta ei ollut mainintaa teostiedoissa, koska ajattelin sen olevan kuvausrekvisiittaa.

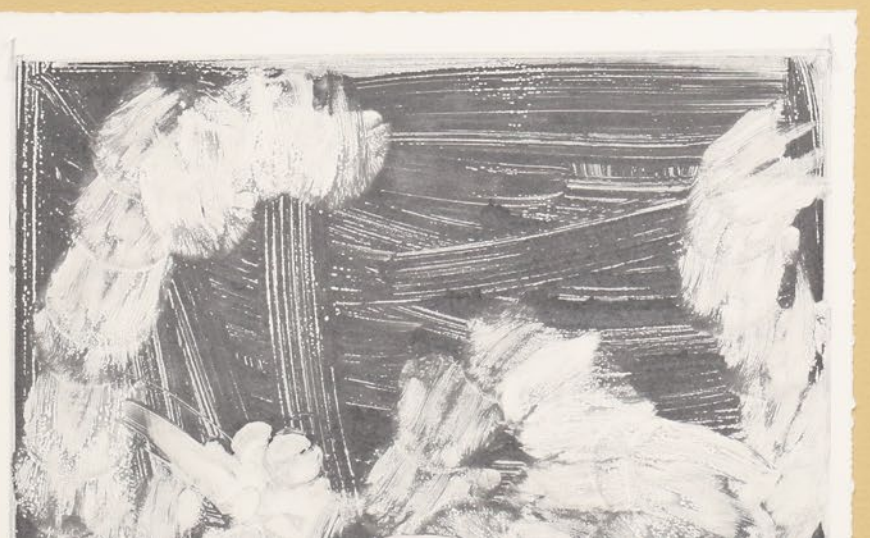
Galleriatila oli mielestäni hieno ja sain teoksen toimimaan toivomallani tavalla. Monotypiavedoksia vastapäätä sijaitsi kaari-ikkunoiden rivistö, jonka kautta tilaan tuli luonnonvaloa. Tummanpuhuvat, mattapintaiset vedokset olivat edukseen päivänvalossa. Maalaamani ruskea sävy muuttui valossa kullanruskeaksi ja tehden tilasta juhlallisen.

Gallerian toisessa päässä esillä ollut Emilia Tannerin teoskokonaisuus *Elsewhere 2021* ja oma työni sopivat hyvin yhteen sekä teemoiltaan että materiaalien suhteen. Kummassakin työssä prosessissa oli mukana ulkoisia voimia, Tannerin töissä toistuivat laserleikkurin polttamat jäljet paperin pinnassa ja omassani jäljet olivat koirien tekemiä. Kummankin teokset olivat hienovaraisia ja ne houkuttelivat katsomaan läheltä.

Työhuoneella koirien toiminta oli vaikuttanut melko vapaalta. Ne viettivät aikaa niille tutulla tavalla, uutuutena vain aika ajoin eteen tuotu laatta, jota kannustin maistamaan. Oma osuuteni työstä oli nopeatempoista ja minulla oli täysi työ saada kaikki vaiheet onnistumaan. Koirien liikkeitä oli vaikea ennakoida, mutta minulle oli tärkeää toimia mahdollisimman paljon niiden ehdoilla. Liiallinen kontrolloiminen olisi tuntunut ikävältä, vaikka tietysti tein paljon päätöksiä koirien puolesta. Työhuoneella olin tuntenut itseni koirien assistentiksi, mutta galleriatilassa tilanne kääntyi toisin päin. Koirien fyysisen läsnäolon puuttuminen ja kokonaisuuden näkeminen siistissä ympäristössä paljasti prosessin todellisen luonteen: koirat olivat olleet työvälineitä, jotka olivat saaneet toimia vapaasti laatan kokoisen alueen sisällä, mutta olivat muuten olleet täydessä kontrollissa. Asetelma muistutti lemmikkieläimen elämää pienoiskoossa ja tavallaan paljasti valtasuhteeni koiriin.

5.7 Kuvia näyttelystä

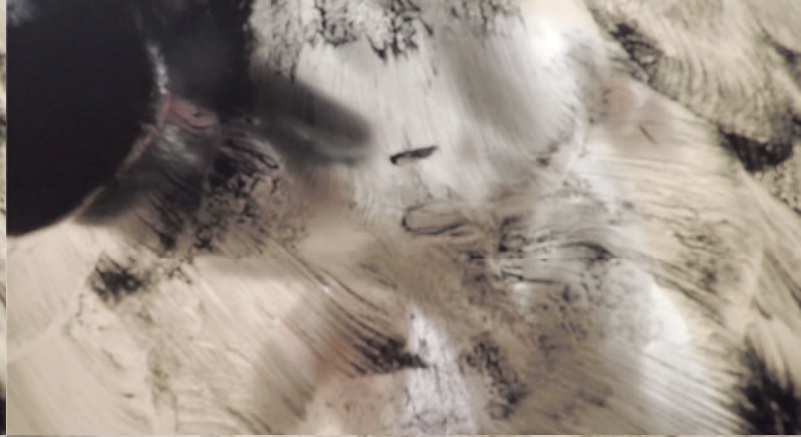
Aura Kotkavirta. *A Lick of Paint*. Yleisnäkymä näyttelystä. Project Room. 2021. © Kotkavirta.

Aura Kotkavirta. *A Lick of Paint*. Video 4 min 43 sek.
Project Room. 2021. [📺 Kotkavirta.](#)

5.8 Yhteistyöstä eläinten kanssa

Etsin esimerkkejä eläinten tekemästä taiteesta, tai tarkemmin taiteesta, johon on käytetty eläinten työpanosta. Muistin ranskalaisen kuvataiteilijan ja säveltäjän Céleste Boursier-Mougenotin (s.1961) ääni-installaation *From Here to Ear v.21*.

Teos oli esillä Copenhagen Contemporary -museossa Tanskassa vuonna 2017, mutta sen ensimmäinen versio toteutettiin jo vuonna 1995. Kööpenhaminan näyttelyssä galleriatilassa oli useita sähkökitaroita, jotka oli aseteltu lappeelleen, kielet kohti kattoa. Tilaan oli tuotu seeprapeippoja, jotka tuottivat ääntä liikkueessaan soitinten päällä. Linnut olivat vankeudessa syntyneitä ja siksi oletettavasti tottuneita elämään sisätiloissa. Näyttelytilana toimi suurikokoinen hallimainen tila, jossa linnuilla oli mahdollisuus lentää kohtalaisen pitkiä matkoja. Tilan lattialle oli tuotu hiekkaa ja kasveja ja tilan katosta roikkui piilopaikkoina toimivia pesiä. On mahdollista, että peippojen elinolosuhteet olivat tilan puolesta paremmat kuin mitä ne yleensä olivat. Katsojat päästettiin näyttelytilaan pienissä ryhmissä ja näyttelyvalvojat ohjasivat liikkumaan rauhallisesti, valmiiksi määritellyjä reittejä pitkin. Idea oli hieno, mutta siitä jäi ristiriitainen olo. Soittimien äänet ja vaihtuva yleisö eivät voineet olla vaikuttamatta lintujen hyvinvointiin. Ehkä taiteilija näki mahdolliset stressitekijät pienempinä, tai ehkä hän ei ollut asiasta kovin kiinnostunut.

Löysin toimittaja Jonni Roosin Ylen Kulttuuricocktailiin vuonna 2016 kirjoittaman artikkelin, *Kun karhu maalaa, onko se taidetta?* Artikkelin alussa oli linkki videoon, jossa kaksi Kuusamon suurpetokeskuksen työntekijää houkuttelee karhun maalaus pohjan päälle mm. viinirypäleiden avulla. Saatuaan karhun haluamalleen paikalle, he alkoivat puristaa väripurkeista väriä, jota karhu levitteli tassuillaan maalaus pohjaan. Videolla esiintyneiden ihmisten päässä oli baskerit ja taustalla soi klassinen musiikki. Toimittajan ensivaikutelma hoitajien kuvaamasta videosta oli sen rinnastuminen taiteellisesti arvottomien sisustustaulujen tehtailuun. Videon katsominen kadutti ja aloin sen nähtyäni katua myös päätöstäni tehdä taidetta koirien kanssa.

Mukaan liitetystä videopätkästä huolimatta, artikkelin ensisijaisena aiheena oli kuvataiteilija Tea Mäkipään (s.1973) projekti, jonka vuoksi hän matkusti samaiseen suurpetokeskukseen tekemään taidetta karhujen kanssa. Karhujen omien hoitajien kuvaama video oli ilmeisesti kuvattu vasta Mäkipään projektin jälkeen. Kirjoittajan mielestä Mäkipään teos muutti tapaa, jolla karhujen tekemää taidetta oli mahdollista tarkastella. Lukijalle kerrottiin, että taiteena voitiin pitää teoksia, jotka ovat ammattimaisesti taidetta tekevien taiteilijoiden tekemiä.

Roos kirjoittaa: *Taiteena pidetään sellaisia teoksia, joita tekevät ammattimaisesti toimivat taiteilijat, ja jotka esitetään taideyleisölle taiteena, ja joihin sellaiset taiteen alalla toimivat instituutiot kuten taiteilijakunta, taidekritiikki, taidemuseot, taiteen tutkimus ja taidekasvatus suhtautuvat taiteena. (2016)*

Karhun työt olisivat siis itsessään taidetta, mikäli yllä mainitut toteutuisivat. Karhujen tekemä jälki muuttui taiteeksi, koska se oli osa ammattitaiteilijan teosta. Karhut toimivat jonkinlaisina työvälineinä, samaan tapaan kuin koirat omassa työssäni.

Koirien työskentelyyn liittyvien motiivien selvittäminen oli alussa keskeinen osa teoksen ideaa. Suunnittelin kokeilevani useita eri tapoja houkutella koira tuottamaan jälkiä. En lopulta kokeillut ruuan ja kannustavan puheen lisäksi muita tapoja ohjailla koiria. Huomasin, että koirat muuttuivat tehokkaammiksi, kun puhuin niille kannustavalla äänensävyllä työskentelyn aikana. Puhe muutti koiran olemusta rennommaksi, nopeutti työn tahtia. Papereille syntyneet yksilölliset kielenjäljet tuntuivat loputtoman mielenkiintoisilta, enkä malttanut lopettaa niiden vedostamista, vaikka materiaalia syntyikin paljon. Koirat oppivat nopeasti odottamaan vedostamisen aloittamista. Ne seurailivat innostuneina perässäni, kun laitoin papereita vesialtaaseen kostumaan ja kiristin prässin puristuksia. Java oli erityisen innostunut tehtävästä ja se olisi mielellään osallistunut jokaisen vedoksen tekoon.

Tuula Närhisen (s.1967) kuvataiteen tohtorin opinnäyte *Kuvatiede ja luonnontaide: tutkielma luonnonilmiöiden kuvallisuudesta* (2016) on täynnä kiinnostavia havaintoja erilaisista luonnonilmiöistä. Hänen työskentelyssään yhdistyvät luonnontieteen tutkimusmenetelmät ja kuvataiteilijan praktiikka. Teoksessaan *Eläinten jäljillä* (2004) Närhinen asetti maastoon erilaisia rakennelmia, jotka tallensivat eläinten liikkeistä syntyviä jälkiä. Hän itse kutsuu niitä eräänlaisiksi ”ansoiksi”, jotka eivät kuitenkaan pyri pyydystämään tai vahingoittamaan ketään. Närhinen tallensi eläinten jälkiä mm. nokikäsittelyn saaneen lasilevyn avulla. Metsässä liikkuvat pieneläimet houkuteltiin mustan lasilevyn päälle ruuan avulla. Osa tarjolle asetetuista herkkupaloista oli niin korkealla, että pienet eläimet joutuivat näkemään vaivaa niiden saamiseksi. Ponnistelu tuotti voimakkaampia jälkiä noella käsitellylle lasilevylle. Närhinen kirjoittaa kuinka ”itse liikkuja ei koskaan tullut näkyviin, mutta sen eteneminen piirtyi askel askeleelta kuvapinnalle”. (2016.309)

Maastoon piiloutuvat pieneläimet muuttuivat kuvallisten tallenteiden avulla läsnä oleviksi: niiden liike, elinympäristö ja mittakaava konkretisoituivat ihmisen nähtäviksi. Yön hämärässä syntyneitä pointillistisia maalauksia, mustavalkoista nokikalligrafiaa – ja niiden sekaan lisämausteeksi jätettyjä spontaaneja eritekäyntikortteja – voi lukea eläimen ekspressioina, nälkäisten myyrien (ruoka)halun kirjoituksena. (2016.310)

Närhisen käyttämä ilmaisu, ”(ruoka)halun kirjoitus”, on mielestäni osuva liitettynä myös omaan työhöni. Kun pohdin koiran motiiveja työskennellä, päädyn aina samaan lopputulokseen: koira motivoi parhaiten ruoka. Kannustava puhe saattoi vaikuttaa lopputulokseen jonkin verran, mutta luultavasti koira olisi toiminut samoin, vaikka en olisi ollut huoneessa lainkaan.

5.9 Epäröintiä

Ennen työn aloittamista mietin paljon koiranäyttelyitä. Niissä koira on mukana omana itsenään, mutta ilman käsitystä asioista, joita sen ympärillä tapahtuu. Koiramaailman epäkohtiin paneutunut toimittaja ja valokuvaaja Jenna Lehtola kuvailee koiranäyttelyiden tunnelmaa kärjistäen, mutta mielestäni osuvasti blogitekstissään otsikolla *Koiranäyttelyt ovat nykymuodossaan muinaisjäänne ajalta, jota ei enää ole* (2022)

Aktiivisesti koiranäyttelyissä käyvät ihmiset eivät ole koskaan tulleet kyseenalaistaneeksi omaa intohimoharrastustaan. He eivät näe siinä mitään ihmeellistä, että kymmenet jakkupukuiset daamit kiertävät kehässä ja pitelevät narujen päässä rauhoittavia signaaleja antavia koiria, jotka olisivat mieluummin haistelemassa pissalätäköitä lähimetsässä kuin näyttämässä hampaitaan ventovieraalle eläkeläiselle, joka kourii ensin koko kehon läpi ja sitten pyytää kävelemään kolmion. Lopulta kehän kaunein koira palkitaan ruusukkeella, joita myydään Showlinkin verkkokaupassa 3,50 euron hintaan. (2022)

Aluksi koirien houkuttelevuus myös taiteen tekemiseen tuntui ajatuksena nurinkuriselta. En nähnyt taiteen liittyvän koirien maailmaan, enkä pitänyt ajatuksesta, että houkuttelisin niitä toimintaan, josta ne eivät olleet tietoisia. Kyseenalaistin suunnitelmani moneen kertaan ja viivyttelin työn aloittamista. Tuntui väärältä tarjota koirille syötävää ilman järkevää syytä, kuten palkitseminen tai ravitseminen. Syöminen taiteen vuoksi ei tuntunut koirien näkökulmasta perustellulta. Käyttämäni painoväri ei ollut haitallista, mutta en myöskään nähnyt sen lisäävän koirien hyvinvointia ainakaan merkittävästi. En tiedä, olisinko nähnyt tilanteen toisin, mikäli koirien saama hyöty olisi ollut selkeästi suurempi. Pieni määrä syötävää väriä tuntui pieneltä palkkiolta suhteutettuna koirien työpanokseen. En voinut olla ajattelematta, että koirat olisivat tehneet ajallaan jotain aivan muuta, jos ne olisivat voineet valita. Tilanteesta hyödyin ainoastaan minä, vaikka ajattelin työskentelyn olevan niille vaaratonta.

Päädyin kuitenkin toteuttamaan ideani, vaikka tunsin epävarmuutta ja ajallinen paine työn valmistumisesta kasvoi välillä suureksi. Yhteistyö koirien kanssa ei ollut pelkästään helppoa. Pidän taidegrafiikkaan liittyvästä hitaudesta, joka syntyy monista erilaisista työvaiheista. Koirien mukaantulo teki prosessista vauhdikkaan ja työskentelystä melko kaoottista. Työvaiheita oli edelleen paljon, mutta nyt kaikki tapahtui salamannopeasti.

Koirat lukevat ihmisen tunnetiloja, ja toivon ettei oma, ajoittainen stressini vaikuttanut koiriin ainakaan suurissa määrin. Olisi ikävää, jos koirat olisivat kokeneet työskentelyn epämiellyttäväksi, ja että ne olisivat jatkaneet ainoastaan minun mielikseni. Tuudittaudun kuitenkin ajatukseen, että koirat eivät joutuneet tekemään mitään sellaista, josta ne eivät ei olisi nauttineet. Tuntuu haikealta ajatella, etteivät koirat voi koskaan ymmärtää miksi kaikki se työ tehtiin. En itse asiassa usko, että koirat ajattelevat kenenkään tehneen töitä, vaan ne saattavat muistaa hetkiä, jolloin ne herkuttelivat. Niiden tekemä jälki oli kuitenkin kokonainen teos ja tuntuu oudolta ajatella, että ne eivät näe samaa kuin minä.

6

LOPUKSI

Opinnäytteeni lähtökohtana oli eläimet ja niiden rinnalla eläminen. Toivoin ehkä hieman naiivilla tavalla pääseväni sen kautta lähemmäs eläinten todellisuutta, mutta huomaan näin jälkeenpäin sen jääneen lähinnä toiveeksi. Aihepiiri on historiani kautta tuttu, mutta taiteellinen työskentely sen ympärillä uutta. Ajankohtaiset aiheet yhdistettynä saamaani opetukseen Kuvataideakatemiassa ovat varmasti vaikuttaneet siihen, millainen opinnäytteestäni tuli. Olisin kuitenkin saattanut kehittää hyvin samankaltaisia, leikinomaisia projekteja jo lapsena. Ehkä juuri siksi opinnäytteeni taiteellisten osien tekeminen tuntui omalta ja mielekkäältä.

Käyttämäni materiaalit olivat molemmissa teoksissa varsin moninaiset. Suunnitelmani vaativat työskentelytapoja, joista minulla ei ollut aikaisempaa kokemusta. Olikin hienoa huomata, että ymmärrykseni erilaisten materiaalien käytöstä oli kasvanut valtavasti opintojeni aikana. Kiviin hiekkapuhalluksella tehdyt ruksit ovat yksi esimerkki, mutta erityisen tyytyväinen olin kehittämäni painoväriin, joka toimi juuri kuten olin suunnitellut. Vedostusjäljestä tuli laatan jättämän painauman syvyyttä myöten juuri sellaisia, kuin olin visioinut. Tunne materiaalien hallinnasta ja sen myötä kasvavasta ammattitaidosta oli hieno.

Opinnäytetyön tekeminen oli kokonaisuutena antoisa, mutta myös pitkä ja paikoitellen raskas rupeama. Heti toisen teoksen näytteille asettamisen jälkeen kohtasin henkilökohtaisessa elämässäni suuren menetyksen, joka katkaisi myös juuri alkaneen kirjoitusprosessin. Innostukseni opiskeluun ja taiteen tekemiseen oli pitkään kadoksissa ja välillä kyseenalaistin koko alalle päätymisen tärkeyden. Asiat alkoivat kuitenkin hiljalleen elää ja palautua. Aloittaessani kirjoittamista uudelleen, pelkäsin erityisesti ensimmäiseen näyttelyyn palaamisen tuntuvan liian kaukaiselta, mutta nyt huomaan pelon olleen aiheeton. Kirjoittamisen ja teoskuviin palaamisen myötä olen saanut hyvän kokonaiskuvan siitä, mitä olen lähivuosina tehnyt. Tuntuu palkitsevalta nähdä monen vuoden työ kokonaisuutena ja siirtyä uusien teosten maailmaan.

Opiskeluvuodet Kuvataideakatemiassa olivat minulle käänntekeväää aikaa. Saamani koulutus on kasvattanut ajatteluani laaja-alaisesti ja monella tavalla. Yhteys moniin opiskelutovereihin tulee säilymään paitsi ammatillisessa mielessä, myös elinikäisinä ystävyysuhteina. Haluan kiittää kaikkia opettajiani ja monin tavoin opiskelun sujuvuudesta huolehtineita henkilöitä. Maisterin opin-
näytteeseen liittyen kiitän erityisesti professoriani Annu Vertasta sekä työni ohjaajia ja tarkastajia arvokkaasta työstä.

Lähteet

- BOURSIER-MOUGENOT, CÉLESTE. *From Here to Ear. V.21.*
Näyttelykatalogi. Copenhagen Contemporary. 2017.
- DEMPSEY, AMY. *Styles, Schools and Movements: An Encyclopaedic Guide to Modern Art.* United Kingdom: Thames & Hudson. 2002.
- GROSEN MELDAL, JONAS. *Ihminen loi itselleen parhaan ystävän.*
Tieteen kuvalehti 17/2021.
- KOTKAVIRTA, AURA. Kuvan Kevään näyttelykatalogi. 2019.
- KOTKAVIRTA, AURA. Näyttelyteksti Project Room -gallerian näyttelystä. 2021.
- LEHTONEN, JENNA. Kirjoitus Jenna Lehtosen blogissa otsikolla:
Koiranäyttelyt ovat nykymuodossaan muinaisjäänne ajalta, jota ei enää ole. 2022. <https://jennalehtonen.com/koiranayttelyt-ovat-nykymuodossaan-muinaisjaanne-ajalta-jota-ei-ena-ole/> Viitattu 7.4.2024.
- NÄRHINEN, TUULA. *Kuvatiede ja luonnontaide: tutkielma luonnonilmiöiden kuvallisuudesta.* Helsinki: Taideyliopiston Kuvataideakatemia. 2016.
- RAEVAARA, TIINA. *Minä, koira ja ihmiskunta.* Helsinki: Like. 2022.
- ROOS, JONNI. Yle Kulttuuricocktail. *Kun karhu maalaa, onko se taidetta?* 2016. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/09/05/kun-karhu-maalaa-onko-se-taidetta> Viitattu 7.4.2024.
- TEITTINEN, JOUNI. *Mikä ihmiselle kuuluu: Humanismi, kysymys eläimestä ja kärsivien piiri.* Teoksessa Karolina Lummaa & Lea Rojola (toim.) *Posthumanismi.* Turku: Eetos. 2014.

